

MANUEL LLADONOSA

EL CENTRE AUTONOMISTA
DE
DEPENDENTS
DEL
COMERC I LA INDUSTRIA
ENTRE 1903 I 1923

NOTES DEL CAPITOL QUART

R93.380

NOTES DEL CAPITOL QUART

- (1) AMETLLA, C.- Memòries Polítiques (1890-1917).- Barcelona, 1963, p.335.
- (2) HURTADO, A.- Quaranta anys d'Advocat.- Barcelona, 1969 (2ª edició), p.241.
- (3) PLA, J.- Francesc Cambó.- Barcelona, 1973, p. 395. La Revista "Renaixement", per exemple, denunciava l'actitud poruga de la burgesia en esclatar la guerra, en un article signat pel pseudònim Stanley i titulat S'imposa serenitat i no pànic, el 24 de setembre de 1914, p.503.
- ROSELL, F.- Qüestions culturals i econòmiques. L'actual conflicte.- "Renaixement", 27 d'agost de 1914. p.433 "Greus perjudicis ha ocasionat ja a la nostra Catalunya (la guerra) i pitjors seran encara els que vindran a fer més enguniosa la situació actual del nostre comerç i indústria -hi escriu F. Rosell que, com ja dèiem al capítol anterior, era soci del CADCI-. I no és sols en sí el conflicte planteja t el més greu, sinó la manca de criteri recte, de capacitat prou per a saber trobar una solució que faci viable la situació actual. Manca de patriotisme en els homes que exerceixen el domini del capital els quals, avui com sempre han demostrat tenir un sol i únic ideal, el diner, que sostingut d'una faisó tan poc humana és una grossa immoralitat." L'article comentava la forta davallada bursàtil amb el pànic corresponent i la solució a prendre davant la mateixa, consistent en la verificació de "la liquidació suspesa". V, també: BERNIS, F.- Consecuencias economicas de la guerra.- Madrid, 1923, p. 95.
- (4) BUESO, A.- Recuerdos de un cenetista.- Barcelona, 1976, p. 58. També, BERNIS, F.- op. cit., p.95-110.
- (5) V., per exemple, sota els epígrafs La crisi obrera, Els efectes de la crisi, Els sense treball, "El Poble Català" del 6, 7, 9, 10 d'octubre de 1914 i en general la premsa del darrer trimestre de 1914.
- (6) CONFEDERACION NACIONAL DEL TRABAJO.- La Confederación Nacional del Trabajo a la opinión pública de España. A toda conciencia honrada. Manifestaciones y origen del terrorismo en las luchas sociales. Quienes somos y a donde vamos.- Alacant s/d., p. 17-18.
- "Digámoslo en otros términos -afegeix aquest text-. El pánico hizo -- presa del ya apocado espíritu de la burguesía. No quiso ver, i que no quiso! no supo ver en el brutal crimen venereo de riqueza para esta -- tierra, no expuesto a los horrores de la conflagración y cuyos hijos han sido forjados en la fragua de la voluntad y de la consecuencia --

para el trabajo. No lo supo ver. ¡Que sabían ellos de economía, ni de oportunidades de los valores de la producción; que sabían ellos!"

"No había motivo para tal cosa -escriu Adolfo Bueso a l'obra abans citada, p. 58, tot referint-se al pànic financer-, sino todo lo contrario (como se demostró más tarde), pero la gente de dinero quiso mostrarse prudente y fábricas y talleres empezaron a despedir personal unos, y otros a reducir las jornadas de trabajo, con el consiguiente perjuicio a las clases modestas. Como es lógico, este estado de cosas producía un gran malestar en toda la clase laboral catalana. La Confederación Regional del Trabajo de Cataluña comenzó, por medio de su órgano de prensa "Solidaridad Obrera", una campaña contra lo que calificaba de crisis artificial y hacía llamamiento a los trabajadores para que acudieran a los organismos obreros a fin de defenderse. La afluencia de obreros a las sociedades fue muy grande en pocas semanas. En Barcelona quedó constituido un Comité de Defensa compuesto de delegados de todas las sociedades obreras, fueren o no confederadas."

- (7) CONFEDERACION NACIONAL DEL TRABAJO.- op. cit., p. 18: "Tuvimos que ser nosotros, tuvo que ser la organización obrera ¡oh paradoja! -que nada debíamos esperar de la burguesía; que no ganaríamos un céntimo más de lo que ganábamos con nuestro trabajo; que luchábamos y luchamos -es una de nuestras razones de existencia- para que socialmente desaparecieran los que usufructuarían el producto de nuestro trabajo; que a lo sumo se nos invitaría a presenciar como se guardaban el dinero en sus cajas de caudales, tuvimos que ser nosotros, repetimos, - los que después de una serie de actos públicos que culminó en el más transcendentalísimo que se celebrará en el Palacio de Bellas Artes, llamáramos la atención de la burguesía para que no dejara escapar la ocasión que se le presentaba. (...) Decíamos a la burguesía que era llegado el momento, no solo de demostrar la capacidad productora, por lo que adquirirían fabulosas, fantásticas ganancias, como ha sucedido, sino que también lo era de modernizar el utillaje industrial, organizarse técnicamente, reconstruirse industrialmente, preparándose ya para que la postguerra no nos encontrara desprevenidos y pudieran resolverse los problemas que indefectiblemente se plantearían." V., en aquest sentit, BUESO, A.- op. cit., p. 61 i sgs.
- (8) Els efectes de la crisi.- "El Poble Català", 7 d'octubre del 1914.
- (9) PLA, J.- op. cit., p. 395 i sgs. V., més endavant p. 263-264.

- (10) LLADONCSA, M.- El Congrés de Sants, - Barcelona, 1975, p. 21.
- BALCELLS, A.- Cataluña Contemporanea. II (1900-1936). Barcelona, 1974, p. 13. "La importación de algodón en rama -escriu Balcells- pasó de 84 millones de Kilógramos en 1914 a 143 en 1915, mientras la exportación de tejidos del mismo género pasó de 5.400 a 17.300 toneladas. Al coincidir el aumento de la demanda con una brusca alza de precios, la acumulación de beneficios fue rápida y general."
- (11) V. nota 7 d'aquest capítol. IZARD, M.- El procés industrialitzador -- dins de Col.loqui d'historiadors. Barcelona 3-4 de maig 1974, p. 98: "(...) els industrials catalans no podien reinvertir a les seves indústries perquè no tenien mercat. Durant la guerra van aparèixer uns mercats artificials, accidentals, els mercats dels països combatents i dels països neutrals que van quedar sense subministradors; la circumstància va ser aprofitada per la indústria catalana per una curta etapa de creixement cap enfora, però, un cop acabada la guerra, es van reconstruir les activitats industrials en els països ja desenvolupats i la possibilitat de Catalunya de seguir abastant els mercats va desaparèixer totalment. No hi havia cap possibilitat de modernitzar indústries, el problema de les quals no era el de modernització sinó el de mercat." V. el debat que seguí a la ponència de Miquel -- Izard (p.99 i sgs.).
- (12) BALCELLS, A.- op. cit., p. 13-14. V. també BALCELLS, A. El sindicalisme a Barcelona (1910-1923). - Barcelona, 1965. LACOMBA, J.A.- La crisis española de 1917. - Madrid, 1970. ROYEU, F.- Las clases trabajadoras en España (1898-1930). Madrid, 1970. L'obra col.lectiva Un segle de Vida catalana, V. II. Barcelona, 1961.
- (13) AMETLLA, C.- op. cit., p. 339. V. l'obra esmentada de Bueso (per -- exemple, p. 67-68). GUAL VILLALBÍ, P.- Memorias de un industrial de nuestro tiempo. - Barcelona, 1923. Per a matisar degudament el caràcter dels beneficis que produí la guerra i llur inversió, V. la ponència esmentada de Miquel Izard i el debat que la seguí al Col.loqui d'historiadors, sobre tot, p. 101-102.
- (14) VICENS VIVES, J.- Historia de España y América. T. V (Burguesía, industrialización y obrerismo). - Barcelona, 1959, p. 37.
- (15) ROYEU, F.- op. cit., p. 92.
- (16) ROYEU, F.- op. cit., p. 92

lítica Social de l'Ajuntament de Barcelona el 1921, segons la qual - el salari mínim per a cobrir les despeses d'un treballador casat amb dos fills l'any 1919 havia d'ésser de 10 pts. I afegeix Balcells (p. 14): "(...) els jornals mitjans que veiem tant a la citada monografia com a l'Anuari Estadístic Espanyol, l'any 1919 eren aquests: el jornal d'un picapedrer era de 8 a 9 pessetes; el d'un paleta, de 6 a 6'50; el d'un oficial fuster, de 5 a 7; el d'un minaire, d'11 a 12; el d'un torner, de 9; el d'un tramviari, de 3'50 a 5; el d'un ferrer, de 6 a 7; el d'un bastaix del moll, de 7'50; el d'un adober, de 4 a 6; el d'un oficial sastre, de 5 a 6; el d'un dependent de comerç, al detall, de 3 a 8'50, i el jornal màxim i mínim dels metal·lúrgics -- era respectivament de 9 i 5 pessetes." També, LLADONCSA, M.- op. cit., p. 24.

- (19) V. més endavant (p. 279 i sgs.), la formació d'aquesta "Comissió" o -- "Comité": Entre les actuacions d'aquest, esmentem la convocatòria de totes les entitats obreres i cooperatives a una reunió al Saló del - Consell de Cent de l'Ajuntament el 15 de gener de 1916, per a començar una campanya de protesta per l'alça de les subsistències. V. La - cuestión de las subsistencias a "Nuestro Programa" del 1 de febrer de 1916, òrgan de l'Associació de la Dependència Mercantil (V. nota 119 d'aquest capítol).

Segons la recensió de "El Poble Català" del 17 de gener de 1916, l'assemblea aprovava, com a conclusions, la "protesta" per l'"abús intolerable dels acaparadors que es tracueix en la pluja dels articles de primera necessitat" i per "l'empresonament arbitrari d'obriers que persegueixen millores de la classe"; reclamava que es posés en vigor la llei de subsistències i totes "aquelles mides de govern que salvin - de l'angustiosa i difícil situació que el proletariat sofreix per -- l'encariment de les mateixes" (subsistències); demanava que el govern suspengués per decret "l'execució del judicis de desauci" pel que -- feia a lloguers que no excedissin de 40 pts. al mes "i mentre durin les presents circumstàncies motivades per la guerra europea"; estima va que el govern no havia de "permetre monopoli de classe alguna, com l'irritant de pompes fúnebres"; facultava el comité pro subsistències perquè convoqués un gran acte públic al Palau de Belles Arts "si dintre d'un plag breu no s'ha experimentat la rebaixa dels articles de - primera necessitat i en els lloguers de les cases, en quin acte es -- prenguin acords enèrgics conduents a què termini d'una vegada per sem

pre l'abús dels acaparadors de totes menes, que fa impossible la vida del treballador"; demanava, finalment, la immediata llibertat dels "obriers detinguts amb motiu de les actuals vagues" i s'afegia a la segona conclusió que "les subsistències deuen tenir els mateixos preus que a l'esclatar el conflicte europeu." V. la convocatòria de l'assemblea a "La Vanguardia" del 13 de gener de 1915. El nom exacte del comitè era "Comité de Societats Obreres i Cooperatives Pro Subsistències". V., més endavant, p. 220.

(20) V., per exemple, L'encariment de la carn a "El Poble Català" del 21 de setembre de 1915 que dóna la culpa d'aquest encariment a "avirences entre acaparadors"; ROVIRA, M.- L'encariment de les subsistències a "El Poble Català" del 3 d'octubre de 1915; El preu de la carn a "El Poble Català" del 13 d'octubre de 1915 "El Poble Català" incidia especialment en aquesta qüestió al llarg del primer trimestre de 1916. Així, l'article El problema de les subsistències. El plantejament de la lluita, publicat en aquest diari el 11 de gener de 1916, comentava la vaga dels paletes i metal·lúrgics, i la tendència a augmentar cada dia el nombre de vaguistes i posava com a raó del malestar "el preu de les subsistències", que havia fet "quasi impossible la vida de l'obrer i de la classe mitja"; a "aquesta puja dels principals aliments del pobre"-afegia- s'hi havia de sumar "l'augment que han experimentat els lloguers, sense que res ho justifiqui, perquè d'insignificant importància són els nous impostos que els propietaris han sofert. Per tot això s'ha de veure que la lluita entaulada és una lluita per la vida, i en aquestes condicions la lluita ha d'ésser apoiada per tots." "El que calen -diu més endavant l'article editorial- no són estudis com els que es prometien a la reunió recent al Govern Civil amb les classes productores. El que calen és decisions i aquestes les ha de prendre el govern sense por a ferir els interessos dels poderosos. S'ha d'acabar amb aquest règim d'especulació, d'acaparació, que ha produït la guerra europea, castigant el govern tot aquell que faci negocis a espatlles del poble". Demanava l'article, en fi, mesures abaratidores i una política de fets per part del govern, de pacificació davant la classe treballadora, i no provocativa ni repressiva. V. la nota 23 d'aquest capítol.

(21) V. la nota 20. Les reunions al Govern Civil, presidides pel governador, amb la Junta de Subsistències i representants d'entitats econòmiques i obreres, es feien tan freqüents com inútils. La premsa en

donava igualment nota puntual. "La Vanguardia", 13 de gener de 1916; "El Poble Català", 13 de gener de 1916. Les notes informatives es referien a la reunió tinguda el dia abans al Govern Civil, en la qual hom acordava de nomenar una ponència que redactés unes conclusions sobre el problema de les subsistències. El dictamen de la ponència era presentat el dia 14 a una nova reunió i aprovat per unanimitat; el treball mereixia "a todos los mayores elogios" i "como el asunto es muy complejo se ha acordado no discutirlo con la mera impresión de una lectura"; així hom acordava d'imprimir i repartir el dictamen "y el próximo martes a las tres y media de la tarde volveremos a reunirnos para estudiarlo y discutirlo".- "La Vanguardia", 15 de gener de 1916. Les conclusions definitives de la ponència a "El Diluvio" del 20 de gener de 1916. També a "El Poble Català" del 20 de gener de 1916. V. també la nota 23.

- (22) "La Vanguardia" del 16 de gener de 1916, assabentava d'una reunió, feta al local de la Unió Gremial, de la "Comissió organitzadora de l'abaratiment del sucre". "El Poble Català" del 26 de febrer de 1916, informava del tancament de botigues de Barcelona com a protesta per l'augment del preu del gas.
- (23) V., per exemple, "El Poble Català" del 15 i 18 de febrer de 1916 sobre una vaga d'elements fabrils a Sabadell. Les subsistències, a "El Poble Català" del 1 de març de 1916, feia també referència a diverses vagues. "El Poble Català" i "El Diluvio" del 10 de març, informaven sobre la reunió, feta el dia abans al Govern civil, per la Junta de Subsistències per a tractar de la qüestió de l'augment del preu del pa. V. a "El Diluvio" del 11 de març de 1916 informacions d'una assemblea "contra el aumento del precio del gas" o sota l'epígraf general Las subsistencias. Contra l'augment del pa, recensió d'un míting a Sants a "El Poble Català" del 22 de març de 1916.
- V., per exemple, també, la referència d'una manifestació contra l'augment del preu dels grans a "El Poble Català" del 18 de març de 1916. Durant els mesos d'abril i de maig seguim trobant referències a l'encariment de la vida i a l'alça del pa, de la carn, del carbó; notícies sobre reunions com la de la Comissió gestora de l'abaratiment dels queviures i de la rebaixa dels lloguers ("El Poble Català" del 15 d'abril de 1916).
- (24) PERE DE PRADES.- Els jornals i les subsistències.- "La Nació", 2 d'octubre de 1914, p. 9.

(24 bis) Així, "El Poble Català" del 4 de març de 1916, en una crònica, - titulada de manera significativa, Les vagues. La vaga general, sub-- ratllava que el governador havia informat que seguien en vaga els pa-- letes i alguns oficis del ram metal·lúrgic, però "que no tenia cap notícia de cap vaga general". V. en aquest sentit, "El Diluvio" de - la mateixa data. "El Diluvio", el 8 de març de 1916, publicava una - altra informació titulada Los conflictos obreros. Hacia la huelga ge-- neral, segons la qual "en muchas fábricas de las afueras de la capi-- tal pernoctan retenes del ejército, especialmente del cuerpo de inge-- nieros, en previsión de que se intentase incendiar algún estableci-- miento fabril". Hom hi afegia d'altres informacions sobre els dife-- rents conflictes que, en estendre's, amenaçaven de transformar-se en la temuda vaga general, V. també Cap a la vaga general, a "El Poble Català" del 8 de març de 1916; les informacions de "El Poble Català" del 9 de març de 1916, de "El Diluvio" del dia següent, el qual, a - través d'un editorial, Para los obreros, recomanava a aquests que no s'enfrontessin amb la força pública i que tinguessin serenitat; Cap a la vaga general a "El Poble Català" del 11 de març de 1916; "El Di-- luvio" de la mateixa data, etc. Tanmateix, la vaga general no s'acom-- plí malgrat la persistència de les notícies i dels editorials que co-- mentaven la seva preparació o l'ambient que en aquest sentit anaven creant els conflictes parcials.

V. més endavant, l'apartat següent, p. 271.

- (25) LACOMBA, J.A.- op. cit., p. 29: "En general, al considerar las rela-- ciones numéricas sobre el ritmo de los precios se advierte (en la -- etapa 1914-1918): primero, hay un aumento paulatino entre abril de - 1914 y marzo de 1917; segundo, entre abril y septiembre de 1917, la subida fue brusca, y tercero, entre octubre de 1917 y marzo de 1918, hubo otra fortísima alza. En la ciudad, de 1914 a 1918, el índice de precios llegó a 145'4 (1909-1914, índice 100); en el campo, a 149'3." V. també l'obra citada de Francisco Bernis.
- (26) BALCELLS, A.- Cataluña contemporánea..., p. 14, 87 i 88.
- (27) Per a aquests aldarulls de dones que, en principi, foren encapçalats per Amàlia Alegre i Maria Marín, v. "La Publicidad" del 11 de gener de 1918 i dies successius. V. a "La Publicidad" esmentada del dia 11, unes declaracions d'Amàlia Alegre. Les manifestacions, aviat es radi-- calitzarien i anirien molt més enllà del que volia anar ella, cosa -- que donaria lloc a què Amàlia fos acusada d'estar "pagada" pel Govern

Civil. Joana Casares és un altre dels noms que apareix al seu costat. V. també, BALCELLS, A.- La mujer obrera en la industria catalana durante el primer cuarto del siglo XX, dins de Trabajo industrial y organización obrera en la Cataluña contemporánea (1900-1936).- Barcelona, 1974, p. 50. LLADONOSA, M.- op. cit., p. 44.

- (28) Recordem les obres esmentades de Balcells, Lacomba, Romeu, Tuñon de Lara; AMETLLA, C.- op. cit., p. 378., etc.
- (29) Les dificultats que trobava el Comité de la Confederació Regional del Treball per a aglutinar i relligar la unió de sindicats d'oficis, — per a superar la desídia i l'espontaneisme, foren prou fortes com per què aquell dimitís mitjançant una declaració pública a "Solidaridad Obrera" el 5 de març de 1917 V. el comentari irònic que en feia "La Veu de Catalunya" el 7 de març de 1917. LLADONOSA, M.- op. cit., p.28 i sgs. Camil Piñon en unes converses, inèdites encara, subratlla també les dificultats de sindicalització obrera abans de 1917 i la força de la rutina, de l'individualisme i la irregularitat en el nombre — dels obrers sindicats que augmentava o disminuïa segons els conflictes. Hi havien les pugnes sobre la tàctica a emprar davant de la crisi, entre els que volien aprofitar l'avinentesa per "a fer la revolució" o els que adoptaven plantejaments més reivindicatius. V. BUESO, A.- op. cit., p. 59 i sgs.
- (30) SAGARRA, J.M.- Memòries.- Barcelona, 1954, p.620 i sgs. V. també LACOMBA: J.A.- op. cit., p. 51-52. Gual Villalbí, a les seves memòries esmentades fa referència també a aquest fenomen de la burgesia enriquida que feia ostentació dels seus guanys en despeses de luxe.
- (31) AMETLLA, C.- op. cit., p. 34C.
- (32) LACOMBA; J.A.- op. cit., p. 52:"Si la burguesía había roto sus valores éticos, no se puede pedir al proletariado -sumido en una situación de miseria y desesperación- que los conservase. A más, esta situación de lujo y derroche iba minando profundamente a la clase labo- ral, que veía su vida cada vez más difícil y su hambre cada vez más grande. Así, pues, esta relajación moral burguesa aceleró la virulencia proletaria, la consolidación de su conciencia de clase marginada y la radicalización de su actuación política. La crisis ético-social del país activó la crisis política."
- (33) VENTURA, J.- La personalitat veritable del Baró de Koenig.- "Serra- d'Or", Barcelona, 15 de desembre de 1970, p.81-85.

- (34) AMETLLA; C.- op. cit., p. 340-341. També, p. 350-351: "La guerra, amb l'aportació de gent tèrbola de tot el món, havia convertit el districte cinqué -que encara era el baluard del lerrouxisme- en centre de la truaneria universal; cosa que, fet i fet, era seguir la tradició." BUESO, A.- op. cit., p. 68 i sgs., fa una bona descripció de l'espionatge, de l'ambient i de la corrupció que sègrevava.
- (35) V. PESTAÑA, A.- Lo que aprendí en la vida, II, Madrid, 1971, p. 68 i sgs. Per a la mort de Barret, V. "Solidaridad Obrera", 10 i 11 de gener de 1918. L'exemplar del dia 10, escriu: "Son de lamentar estos hechos, pero son inevitables", ja que són "consecuencia necesaria de un estado social que se basa en el crimen y en la explotación del hombre sobre el hombre". El del dia 11, denuncia que hom vulgui atribuir l'assassinat als sindicats.
- (36) PABON, J.- Cambó. V.I. 1876-1918.- Barcelona, 1952, p.428-429.
- (37) PABON, J.- op. cit., p. 426.
- (38) AMETLLA, C.- op. cit., p. 336, 341. ALBERTI, S.- El republicanisme català i la restauració monàrquica (1875-1923).- Barcelona, 1972, p. 380 i 381. BUESO, A.- op.cit., 70 i sgs. PLA, J.- op. cit., p.398 i sgs.
- (39) PESTAÑA, A.- Lo que aprendí en la vida. I.p.66 i 67. LLADONCSA, M. op. cit., 20-21.
- (40) BUESO, A.-op. cit.,p. 72 CRUELLS, M.- Salvador Seguí, El Noi del Sucre.- Barcelona, 1974, p. 93-94. Aliadofflia Obrera.- "El Poble Català", 18 d'octubre de 1914: manifest d'adhesió als aliats, signat per "Libertarios", Ramon Omedes, Enric Pujol, Josep Regàs; "Sindicalistes", J.Bisbe, V. Colomer, Valenti Bacardí; "Republicanos Socialistas", Ramon Lostau, Jesús Escartín, Joan Vidal, Joan Boix, M. Belda.
- (41) V. capítol tercer, p. 27 i nota 36.
- (42) PLA, J.- op. cit., p. 395. V. p. següents. V. també per a l'actuació i la política de la Lliga en aquesta etapa: LLIGA CATALANA.- Història d'una política. Actuacions i documents de la Lliga Regionalista. --- 1901-1933. Barcelona, 1933. LLIGA REGIONALISTA.- El pensament català davant del conflicte europeu.- Barcelona, 1915. MOLAS, I.- Lliga Catalana.- Barcelona, 1972, p. 101: "Començada la guerra europea, La Lliga Regionalista es llançà a la recerca d'una política econòmica que, basant-se en la neutralitat militar, fos una política de reconqueriment interior i de valoració de tota la riquesa del país: docu-

ment de les entitats econòmiques barcelonines de 1914, intervencions parlamentàries en pro de les zones neutrals i dels ports francs, intents en relació amb els radicals de portar a terme una exposició a Barcelona el 1917, comptant que en aquesta data ja s'hauria acabat la guerra i les potències bel·ligerants voldrien exposar llurs productes, oposició, més tard, a la política fiscal d'Alba, que tendia a sobregravar els beneficis industrials extraordinaris de guerra, -- etc."

- (43) PABON, J.- op. cit., p. 430.
- (44) PABON, J.- op. cit., p. 441 i sgs. PLA, J.- op. cit., p.411 i sgs.
- (45) PLA, J.- op. cit., p. 396, i sgs. .
- (46) PLA, J.- op. cit., p. 396.
- (47) PLA, J.- op. cit., p. 403.
- (48) MOLAS, I.- op. cit., p. 98 i sgs. ALBERTI, S.- op. cit., p. 368 i -- sgs.
- (49) MOLAS, I.- p. 105.
- (50) V. les obres esmentades d'Isidre Molas i Santiago Albertí. Els resultats de les eleccions provincials de 1915, per exemple, en comparació a les de 1911, dona, segons Alberti, una baixa fulminant de -- participació electoral: de 36.500 votants hom passava a uns 21.000. Igualment, I. Molas l'augment de l'abstencionisme": "de 21.500 vots el 1911 es passa el 1915 a uns 8.400, és a dir els republicans perden més de 13.000 vots, xifra semblant a la de l'augment d'abstencions" (unes 15.000).

Pere Coromines, en un article publicat a "El Poble Català", el 16 de juny de 1914, titulat La decadència política de Barcelona, manifestava: "Es un fet fàcil d'observar: l'historiador neutral ho veuria -- en tots els partits, el polític ho fa notar en els partits dels altres. El ciutadà de Barcelona ha perdut el gust de la política, i se n'aparta com d'una cosa que molesta i ofén (...). Els diaris que no fan política són un senyal dels nostres dies: sempre que algun d'ells es decanta cap a un partit fa un sacrifici econòmic que se li ha --- d'estimar. (...)

La decadència política sol manifestar-se també pel defici del poble en assistir als espectacles banals. El tenor, el pelotari, el jockey o el torero suplanten els oradors polítics en l'admiració apassionada de les multituds." Article esmentat a COROMINES, P.- De la Soli--

daritat al catorze d'abril.- Barcelona, 1974, p.315.

Cal subratllar que l'abstencionisme electoral perjudicava tots els partits, com es desprèn de l'evolució dels resultats electorals de cada partit català, però molt més, això sí, els situats a l'esquerra. Una de les raons cabdals d'aquests abstencionisme ha estat posada en la incidència de la propaganda anarcosindicalista i obrera; però la incidència de la CNT no es feu realment "massiva" fins el 1917-1918, sobre tot a partir del Congrés de Sants, i l'abstencionisme electoral s'havia iniciat, com ja hem vist, molt abans. Per un altre costat, l'abstencionisme no era solament obrer com ja hem escrit en un altre lloc (V. capítol tercer, p. 23) ni d'inspiració anarcosindicalista. Per exemple, S. Albertí, a la seva obra esmentada, p. 387, reconeix l'existència d'un altre factor: "Entre l'abstencionisme creixent té un gruix bastant menor, però apreciable, la retracció de --- gent no obrera que votaven la UFNR i que ja no transfereixen el suport a cap altre partit. És un fenomen de certa forja a Barcelona. Això ens duu a una constatació curiosa: l'abstencionisme ha ensorrat un partit -la UFNR-, i l'enfonsament d'aquest eixampla encara l'abast de l'abstenció."

El fet que l'abstenció la sentissin, en major o menor grau, tots els partits i la diversa composició social de la mateixa, haurien de portar a un aprofundiment major de la investigació sobre les causes --- d'aquella i a no posar totes les explicacions en un sol sentit interpretatiu.

- (51) COROMINES, P.- op. cit., p. 325-327. L'agonia de la UFNR duraria encara fins el 1917, V. ALBERTI, S.- op. cit., p. 376 i sgs., p. 402.
- (52) A part de la sortida de quasi tots els redactors de "El Poble Català" amb l'edició del full "La Bandera" (V. capítol tercer, nota 39) i -- les corresponents notes i informacions que feren de l'esdeveniment (V., per exemple, "Renaixement", 23 d'abril de 1914, p, 209), es --- produïren noves desercions per l'octubre de 1914, protagonitzades -- per Enric Vila, Pere S. Tarragó, D. Roig i Pruna, Casimir Giralt, Jo sep Millet, A. Canals i Carreño, Josep Cuadras, Francesc Bonet i Rafael Gispert, per discrepàncies amb l'arrendador-administratiu F. -- d'A. Planas Cañameras i amb el director J. de Ll. Ribera i Rovira. V. La agonía de "El Poble Català".- "La Publicidad", 3 d'octubre de 1914. La resposta a l'escrit d'aquests col.laboradors, a "El Poble Català" del 9 d'octubre de 1914.
- (53) V., per exemple, RIBERA I ROVIRA.- Mals averanys. Saturn.- "El Poble

Català", 5 d'octubre de 1914: comentari a la crisi del catalanisme - del moment i, en particular, a les baralles i dificultats greus de - la UFNR. V., un exponent de la crítica dels mitjans de la Unió Cata- lanista, a l'article Els procediments.- "La Nació" 1 de gener de 1916. La crisi dels partits d'esquerra, a "La Nació" del 5 d'agost de 1916.

ROSELL, F.- Per a l'orientació de les democràcies de Catalunya. El -- pensament català modern.- "La Nació", 2 de setembre de 1916. Rosell critica a les concepcions existents sobre el que hauria d'ésser l'es- querra i manifesta, entre d'altres coses:"(...) La societat té dos - elements constitutius: Les classes burgeses i les classes populars; - voler fer una esquerra sense acceptar per endavant aquesta classifi- cació única, és caure en el defecte de crear una esquerra que sols - es diferencia de la dreta, pel nom i per quatre lirismes vermells -- tan ridícols com passats de moda. La forma republicana considerada - en abstracte, és tan negativa com la forma monàrquica; per a què la República sigui una efectivitat que determini un benestar al poble, - ha de tenir per base el problema social; una República que no sàpi-- gui resoldre, si és que ja no va en camí de la solució, les ques--- tions socials; que no accepti integralment les aspiracions socialis- tes imprescindibles, avui, a tot partit esquerrista, és una Repúbl- ca burgesa, negativa, que d'esquerra només en tindrà el nom, però ja mai aquella efectivitat que és la característica dels agrupaments es- querrans de la moderna política. Les esquerres moderades què són si- nó filloles de la dreta, és a dir dretes vergonyants? Si precisament el fracàs de les esquerres a Catalunya no ha tingut altra causa que la manca de consistència en les llurs ideologies, ja que no actuaven com esquerres, sinó com a dretes disfressades amb robatge vermell. - S'han volgut aprofitar desferres històriques molt respectables per - l'edat, però que són un llast tan feixuc com inadaptable als corrents de la política moderna; i, en el cas particular del nacionalisme re- publicà, han estat un mitjà excel·lent per al seu fracàs ja que el - concebre l'Estat-República no pensaven amb Catalunya." F. Rosell rei- vindicava la necessitat d'una esquerra "pura i essencialment nacio-- nalista, però veritablement esquerrana", ja que les esquerres a Ca- talunya, havien estat fins aleshores "esquerres espanyoles", "esquer- res de Catalunya, amb premsa castellana i amb propagandes bilingües; esquerres absolutament provincianes, i amb homes d'una tan feble con- sistència política, que al menor incident, al més petit fracàs del - partit, han anat a engroixir les fileres dels partits monàrquics de l'Estat Espanyol."

Martí i Julià, enfi, faria la crítica de la UFNR i de les seves --- aliances, a la seva conferència, pronunciada el 27 de maig de 1916 al CADCI, sobre l'actualitat del nacionalisme de Catalunya i recensionada per "La Nació" del 3 de juny de 1916, p. 7: després de criticar que la UFNR es formés sota la base de la confluència del CNR — amb "els partits republicans, que porten damunt seu la rêmora política de l'Estat i estan mancats d'aquella puresa que necessiten els moviments alliberadors", Martí i Julià enumeraria els quatre "pecats capitals" que havia comés la UFNR: "el de voler atreure's a la Unió (Catalanista), mentre el seu esperit s'inclinava a donar més importància al republicanisme que no al nacionalisme; aliar-se amb els partits antic republicans dels que prengué l'estil verbalista, intriguant i insincer; aliar-se amb els radicals, els eterns enemics de Catalunya, i, finalment, l'ésser protegits en les darreres eleccions pel Govern, ço que permeté a l'Alba poder dir, en plé Congrés, que ell creia haver servit a l'Estat a l'haver seduït a l'esquerra catalana (aplaudiments)."

(53 bis) V. més endavant, el que escrivim, a la p. 364.

(54) V. capítol tercer, p. 72 i 73, i notes corresponents.

V. més amunt, p. 260. Sobre la dissolució i reorganització de la CNT recordi's les precisions de Xavier Cuadrat al seu llibre Socialismo y anarquismo en Cataluña. Los orígenes de la CNT.— Madrid, 1976, p. 585 i sgs, i que esmentàvem a la nota 7 del capítol anterior. Les confusions de dates pel que fa a la reorganització de la CNT, es deguda, en bona part, com assenyala Xavier Cuadrat a la confusió de la CNT amb la secció catalana, la CRT de Catalunya. Segons Xavier Cuadrat, la reorganització de la CNT es duria a terme el 1915.

(55) "El Poble Català", 9 d'octubre de 1914. "La Publicidad". 10 d'octubre de 1914. El 31 d'octubre de 1914, hom convocaria una assemblea de delegats i juntes de sindicats per a tractar de la mateixa qüestió, segons anunci de "El Poble Català" del 30 d'octubre de 1914. La informació assabentava que, malgrat acabar-se el plaç 15 dies -- que hom havia donat a l'acte de Belles Arts, segons el qual si no quedava solucionat el conflicte, "el poble determini l'actitud que deu prendre", el comitè de les federacions obreres no s'havia proposat de convocar vaga general.

"El Poble Català" del 6 d'octubre de 1914, assabentava també que la "Confederació General del Treball de Catalunya, dirigí a la Cambra Oficial de la Propietat Urbana una comunicació interessant el con--

curs d'aquesta corporació per a normalitzar el treball en les crítiques circumstàncies perquè travessa Barcelona i en vista de la paralització de l'activitat productora que cada dia es va accentuant -- més a Barcelona, indicant alguns medis conduents a aquest objecte."

- (56) V. més amunt, p. 15; i sgs. V. nota 29 d'aquest capítol. BALCELLS, A.- El sindicalisme a Barcelona, p. 16. LLADONOSA, M.- op. cit., p. 26. Les reunions dels diversos indicats i de rams anaven produint-se -- amb l'objecte de sindicalitzar la classe treballadora. Així els lamparers, courers i llauners ("El Poble Català" del 2 d'octubre de -- 1914), els electricistes que es reunien el 21 de novembre de 1914 -- en reunió general extraordinària a fi de fer tasca de reorganització i de propaganda "perquè no quedi ni un obrer que no formi part de llur sindicat" ("El Poble Català", 27 de novembre de 1914), etc.
- (57) V. la recensió del míting de la CNT i de la UGT per l'abaratiment -- de les subsistències, el 15 d'octubre de 1916, a "El Poble Català" del 16 d'octubre. El document de la UGT i CNT de convocatòria de la vaga per al dia 18 de desembre de 1916, al mateix diari del 26 de -- novembre de 1916. Una recensió de la mateixa a "La Nació" del 23 de desembre de 1916. BALCELLS, A.- op. cit., p. 16-17. LLADONOSA, M.- op.
- (58) GARCIA VENERO, M.- Historia de las Internacionales en España, T. II. 1914-1936. Madrid, 1957, p. 150-151. El text del manifest a LACOMBA, J.A.- op. cit., p. 406. BALCELLS, A.- op. cit., p. 17.
- (59) V. LLADONOSA, M.- op. cit., p. 28 i sgs.
- (60) LLADONOSA, M.- op. cit., p. 31 i sgs. V.p. 55 i sgs., etc.
- (61) PESTANA, A.- Lo que aprendí en la vida, II, p. 63. BALCELLS, A.- op. cit., p. 15. LLADONOSA, M.- op. cit., p. 28.
- (62) Sobre la crisi de 1917, v. el llibre i la bibliografia que conté de LACOMBA, J.A., citat, La crisis española de 1917; BALCELLS, A.- op. cit., p. 17 i sgs. V. també POBLET, J.M.- Aquell any 1917.- Barcelona, 1971. TUÑÓN DE LARA, M.- El movimiento obrero en la historia de España.- Madrid, 1972, p. 539 i sgs. LLADONOSA, M.- op. cit., p. 36 i sgs.
- (63) Així, per exemple, "Solidaridad Obrera", el 12 de juny de 1917, publicava un editorial, titulat El volcán social: El pueblo, el ejército y el rey, en el qual l'editorialista s'interrogava sobre l'actitud de l'exèrcit envers el poble en aquella avinantesa revolucio-

nària: "Falta saber si el pueblo tendrá en contra a sus propios hijos o si como en Rusia levanta las armas (l'exèrcit) contra el enemigo del pueblo español".

- (64) PESTAJA, A.- Lo que aprendí en la vida, I, p. 64-65
- (65) LACOMBA, J.A.- op. cit., p. 256-257: "La radical diferencia de tono y contenido entre el manifiesto anarquista del 17 de julio y el socialista y ugetista del 12 de agosto, evidencian los distintos conceptos que de la revolución a realizar y los objetivos a conseguir tenían las dos sindicales". El text d'Ambdues declaracions, al llibre del mateix Lacomba, p. 251 i 472.
- (66) MOLAS, I.- op. cit., p. 113: "Comptant, concs, la Lliga Regionalista amb el suport de la burgesia catalana, i, en general, de l'espanyola, amb l'ajuda, a través del republicanisme, de la petita burgesia d'àmplies zones, i, a través del socialisme i el sindicalisme, de la classe obrera organitzada, i al mateix temps comptant amb el suposat suport passiu de les Junttes Militars, s'anava a llançar a una acció de rebel·lió: l'Assemblea de Parlamentaris, la creació d'un contrapoder. Les dificultats, d'altra banda, eren considerables: fer una revolució sense llançar-se al carrer i tot mantenint-ne allunyada la classe obrera; fer una revolució amb ordre i sense violència. Tasca ben difícil. Conscient de la seva mateixa feblesa com a classe i com a força política, a l'hora d'escollir compromisos, la burgesia s'estimà més bescanviar el compromís amb les forces republicanes i obreres per l'acord amb l'ordre establert. Deixà d'ésser cap d'una rebel·lió, que sense ella perdia la seva força, - per a passar a ésser un component de l'establishment, un copartípic. Aquest intent de revolució política burgesa, potser pel mateix retard a produir-se, però també per la feblesa de la seva força social impulsora, se saldà amb un acord, i amb un acord, a més, en el qual no es quedava en una posició dominant, sinó en una situació subordinada."
- (67) "La manca de confiança dels regionalistes d'aconseguir portar a terme una reforma radical sota llur direcció, sense ésser ultrapassats, era massa intensa -escriu I. Molas al seu llibre esmentat (p.117-118)-. El predomini republicà i socialista fora de Catalunya, dins el moviment, era una realitat indefugible. La Lliga Regionalista havia de triar entre un moviment revolucionari o una reforma des de l'interior del sistema. Però si abandonava un enfocament revolucio-

nari del problema s'havia de situar dins el marc polític del règim i intentar trencar l'equilibri polític existent, trobar el seu espai en el poder, i, des d'allà, estendre's i irradiar a la resta d'Espanya. La seva reforma només podia passar per aquest camí; l'altre, tard o d'hora, conduiria al predominí de l'esquerra, a la república. La Lliga anava a repetir el mateix procés que s'havia produït a Catalunya, on el partit, de fet, no havia existit plenament abans de tenir persones en llocs de govern. El seu progrés, a salts i al mateix temps a nivells successius de potència i representació, s'ha de tenir molt present (1901= representació a Corts i Ajuntament; 1906= presidència de la Diputació de Barcelona; 1914= formació i direcció de la Mancomunitat de Catalunya). Igualment, cal no menystenir la profunda desconfiança dels dirigents regionalistes en una possibilitat de canvi radical, i la por de la seva base a qualsevol mena d'alteració de l'ordre establert."

- (68) BRENNAN, G.- El laberinto español.- Paris, 1962, p. 137. BALCELLS, A.- op. cit., p. 46. PEIRATS, J.- La CNT en la revolución española, I, Paris, 1971 (2ª edició), p. 27.
- (69) FERRER, J.- Layret (1880-1920).- Barcelona, 1971, BALCELLS, A.- La figura de Francesc Layret dins la història contemporània de Catalunya.- "Serra d'Or", 13 de març de 1971, p. 13-16.
- (70) Per al socialisme a Catalunya, v. la important tesi doctoral de Xavier Cuadrat, Socialismo y nacionalismo en Cataluña: 1899-1918, llegida el novembre de 1974 a la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Complutense de Madrid.
- (71) V. capítol tercer, p. 90 i 91, i notes corresponents. V. també CUCURULL, F.- Panoràmica del nacionalisme català, IV. Del 1914 al 1931.- Paris, 1975, p. 14 i sgs. "La Unió Catalanista -subratlla Fèlix Cucurull-, en fer-se seva la doctrina socialista independentista del Dr. Martí i Julià, esdevé el primer partit socialista de Catalunya, antecedent immediat de la Unió Socialista de Catalunya" (p. 16), si bé, com el mateix Cucurull reconeix, "La Unió Catalanista, contra tot el que hom intentava, no es va convertir en el gran partit socialista català"
- (72) El nou programa de la Unió Catalanista, plantejà tensions interiors que sortiren a la llum pública. Així, "La Veu de Catalunya" del 8 de gener de 1915 informa de diverses protestes per part de la Lliga Espiritual de N.S. de Montserrat, entitat adherida; "La Costa de Lle-

vant" de Canet de Mar i el "Diari de Sabadell", que protesta pel refus d'una esmena presentada pel Centre Català de Sabadell al Consell General de la Unió. "La Veu de Catalunya" dedicarà diversos espais durant el mes de gener de 1915 a remarcar les divergències de personalitats i centres envers els acords del Consell General de la Unió de finals de 1914; àdhuc arribaria a produir-se algun cas d'expulsió com la que dictà el darrer Consell General de representants de la Unió Catalanista respecte del Centre Catalanista de Girona i de sa Comarca, segons "La Veu de Catalunya" del 18 de gener de 1915.

- (73) Martí Julià, exposaria Les orientacions de la Unió Catalanista a la Sala d'Actes del CADCI el 13 de juny de 1915. V., el text taquigrafiat a "La Nació" del 3 de juliol de 1915. Félix Cucurull el reproduïx al seu llibre esmentat, p. 79-84. Félix Cucurull, reproduïx, també, d'altres textos de Serra i Moret -vice president de la Unió-, de la Junta Permanent de la Unió Catalanista, i del mateix Martí Julià, exponent del pensament d'aquest sector de la Unió. Com exemple de l'actuació de Martí Julià, podem citar dues conferències pronunciades, una a l'Ateneu Racionalista de Sants -centre llibertari- sobre educació el 13 de març de 1915 ("Renaixement", 18 de març de 1915) i l'altra al local del Sindicat cenetista dels Lamparers, Llauners, Fumistes i Fonedors en Ferro, en un cicle de xerrades, el 6 de novembre de 1915, sobre "Les injustícies de la riquesa individualista" -- ("La Nació", 13 de novembre de 1915). Igualment podríem seguir les conferències de Serra i Moret, per exemple la pronunciada sobre "La socialització de la terra" el 17 de juliol de 1915 al Casal Catalanista del Districte III ("Renaixement" del 25 de juliol de 1915, p. 384-387). La revista "Renaixement", el 15 d'abril de 1915, reproduïa el manifest de la minoria d'esquerra de la Social Democràcia Alemanya, signat per Karl Liebknecht, Ledelour, Ruhle, Franz Mehring, Clara Zetkin i Rosa Luxemburg, per "la pau i la justícia". "La Nació" és una font excel·lent de textos d'aquest nucli de la Unió Catalanista sobre el nacionalisme, el socialisme, i els problemes del sindicalisme i la classe obrera a Catalunya. Així, "La Nació" dedicarà espais al cicle de conferències esmentat del Sindicat de Lamparers-Llauners, ajudarà, a través de les seves planes amb articles i comentaris, com veurem més endavant, a la formació de l'actiu Gremi de Viatjans i Correobres del CADCI, dedicarà nombrosos espais als conflictes socials; i haurà de defensar-se dels qui no acceptaven en la seva voluntat d'integrar el nacionalisme amb el socialisme i els acusaven de desorientadors i

confusionaris (Ni desorientadors ni confusionistes. "La Nació" del 8 de juliol, de 1916, p. 1). La seva manera de concebre el sindicalisme, era de totes maneres allunyada de l'anarcosindicalisme: "L'acció sindical obrera deu encarrilar-se cap a una orientació que rebutgi, per si mateixa, les sistemàtiques violències i els permanents revolucionarismes, ja que és una tasca més profitosa per a l'obrerisme la divulgació, primer, i la pràctica, després, de sistemes de lluita basats en l'ordre i en l'enteresa i fortitud de les demandes que a la burgesia es facin, que no pas l'acció desordenada i rubler-ta de convulsions epilèptiques, que, si alguna eficàcia tenen, no serà tal per als obrers, ja que serà del tot favorable als estaments poderosos. Avui l'acció immediata del proletariat és fer demandes -- que millorin les seves condicions de treball i, a l'ensem i com a natural conseqüència, porti en sí l'acostament de l'organització social moderna i humaníssima, que tots els homes justs i generosos anhelem veure instaurada. (...)" (El mòbil de l'actuació sindical.-"La Nació", 20 de novembre de 1915, p. 1).

V. també un comentari sobre "Solidaridad Obrera" a "La Nació" el 22 d'abril de 1916, p. 2: El diari obrer.

Pel que fa a l'atenció de les condicions de vida, com a conseqüència de la crisi, V. l'article, esmentat en una altra nota, de Pere de Prades, Els jornals i les subsistències, publicat a "La Nació" -- del 2 d'octubre de 1916, p. 9.

"La Nació", per una altra banda, el 2 d'octubre de 1915, havia dedicat un número extraordinari a "com viu l'obrer a Barcelona". Alguns altres títols d'articles són igualment significatius: L'acció socialista i la renovació de l'Europa, per Martí Julià, el 7 d'agost de 1915; Nacionalisme i socialisme, convergència d'ideals, sense signatura, el 9 de desembre de 1916; Catalanisme és socialisme, per Marià Mirabent, el 17 de juny de 1916; etc. En un altre article, assenyallem enfi, el 17 de juliol de 1915, Al vol, sense signatura, hom subratllava "El socialisme alemany no serà patró per al món. La socialdemocràcia ha estat i és el socialisme imperial". Alhora, "La Nació" accentuarà els atacs contra La Lliga Regionalista i "La Veu de Catalunya". Entre els seus col.laboradors, diversos seran del CADCI: Jaume Cardús, Ràfols i Camí, Manuel Juliachs, F. Xavier Casals, Domènec Carrové i Viola, a part d'altres que, si més no, en èpoques anteriors, hi havien figurat: Grant i Sala, Alcàntara i Gusart. També, "Renaixement", com hem vist és una bona font per a estudiar

aquest intent de confluència del catalanisme amb l'obrerisme. Un membre de la Federació Catalana del PSCE, J. Recasens i Mercadé, alguns cops hi publicarà articles que, d'acord amb les tesis psceïstes, refusarà la possible creació de "partits socialista-nacionalistes o nacionalista-socialistes o, senzillament, socialistes-catalans enfront del partit adherit a la Internacional" ("Renaixement", 20 d'abril de 1916, p. 248, tesi que, amb un altre color, cobria la mateixa mercaderia sucursalista i provinciana que liberals i conservadors havien volgut passar, mitjançant el caciquisme, i que havien vist frustrar a partir de les eleccions dels quatre presidents del 1901. A "Renaixement" també, Recasens i Mercadé, hi publicaria altres escrits, - per exemple, Política obrera i política burgesa, el 18 de maig de 1916, p. 288. Pel que fa a aquesta qüestió de les posicions del PSCE respecte del nacionalisme, hem de subratllar que el 1915, segons --- afirma Xavier Cuadrat existia "Una defensa del Nacionalismo, por parte de un reducido grupo de afiliados al PSCE. Estos se daban cuenta de que la aceptación del "hecho diferencial" catalán, con las subsiguientes consecuencias políticas, debían ser incorporados al Programa del Partido como mejor, y casi única, solución para ampliar la base socialista en Cataluña. Dicha incorporación podría haber facilitado la captación por el PSCE de un sector del proletariado catalán -- que calificaríamos de "nacionalista". CUADRAT, X.- La cuestión catalana y el PSCE: algunas consideraciones.- "Perspectiva Social" nº 5, Barcelona, 1975, p. 155. V. també del mateix Xavier Cuadrat, El debate sobre socialismo y nacionalismo de agosto-diciembre de 1915.- "Revista de Estudios Sociales", nºs 12-13, Madrid Septiembre 1974-Abril 1975.- p. 59-90. Els treballs formen part de la seva tesi doctoral esmentada. "Renaixement", igualment presta atenció al socialisme internacional: V., per exemple, La conferència socialista de Londres, a "Renaixement" del 25 de febrer de 1915, p. 111, que manifesta el "més gran entusiasme per la conferència", pels, "acords votats" i --- subratlla el seu "goig" perquè "els socialistes d'Europa en aquests moments solemníssims hagin concertat tan bellament les aspiracions - nacionalistes que els mou a la lluita. Però ens dol en tota l'ànima que nostra aimada Catalunya no estigui encara entre els pobles la --- lluita dels quals per la llibertat nacional té ja un caràcter nacional."

- (74) "La Nació" del 16 d'octubre de 1915. "La Nació" del 6 de novembre de 1915, informa dels noms dels candidats. La candidatura era formada -

per quatre comerciants, tres industrials, un fabricant, dos advocats dos metges, un enginyer, i un artista.

- (75) "El Poble Català" del 26 de juliol de 1916 comenta la proposta de la Junta Permanent de presentar al Consell General de la Unió Catalanista la dissolució d'aquesta darrera: "La dissolució vé a demostrar - que les idees més nobles i més acceptables no són beneficioses al país, si el partit que les sustenta no es proposa de portar-les a la pràctica per aquells procediments que a nosaltres ens han merecut l'anatema de molts catalans que ara comencen a veure llur error" és a dir, l'actuació política. El Consell General, però, no acceptaria la dissolució i Martí Julià, Serra i Moret, Francesc X. Casals, Grant i Sala, Manen, Barceló i Macià Mallol dimitirien del seus càrrecs de la Junta Permanent de la Unió. V. "El Poble Català" del 15 d'agost de 1916. V. també "El Poble Català" del 17 d'agost de 1916. Fracassat l'intent de Martí Julià de renovar la Unió Catalanista, - aquest "recomanaria públicament l'actitud de Macià, condemnaria novament la de la Lliga, però no pogué allargar l'activitat personal -- perquè morí el 1917".-ALBERTI, S.- op. cit., p. 395.

- (76) Els mateixos elements de la Unió Catalanista que havien assajat de renovar-la, continuarien, des d'altres perspectives, fidels a aquells plantejaments, com Serra i Moret. J. Grant i Sala, per exemple, el veiem conar una conferència al Centre Nacionalista Català sobre nacionalisme, subratllant que si el lema dels nacionalistes radicals abans era "el tot o res, avui cal que sigui Catalunya, Catalunya i Catalunya". La recensió a "La Veu de Catalunya" del 5 de juliol de 1918; una precisió de l'autor sobre la informació feta, al mateix diari del 7 de juliol.

A part de l'intent de fer l'Esquerra Catalanista per part de Rovira i Virgili, esmenten el periòdic nacionalista "La Pàtria", fet pels antics redactors de "El Poble Català", el 1914, i en el que hi trobem col.laboracions de Claudi Ametlla, Rovira i Virgili, Andreu Nin, Gabriel Alomar, Martí Julià, Jaume Brossa, Rafael Campalans, A. Semblancant, Marcel·lí Domingo, Pompeius Gener, Ignasi Iglesias, etc., i que conté força articles sobre tot d'Andreu Nin: L'organització sindical i els seus directors, el 6 de juny de 1914; El proletariat i la guerra, el 19 de juny de 1914; La Unió General de Treballadors, el 3 de juliol de 1914; aquest mateix número porta una informació sobre el IV Congrés Ordinari de la Federació Socialista Catalana, la

qual subratlla unes esmenes presentades al projecte de programa del Partit Socialista, de caire nacionalista, obra del mateix Àndreu -- Nin; La guerra del Marroc i la vaga general, el 10 de juliol de 1914 (darrer exemplar a la Biblioteca de Catalunya, de Barcelona). V. també, CUADRAT, X.- La cuestión catalana y el PSCE, op. cit., p. 148-149.

"El Poble Català", per la seva banda, després del Pacte de Sant Gervasi, no deixà de prestar la seva atenció les qüestions i informa---cions obreres, malgrat la baixa general de to i contingut del diari. V., per exemple, ALEU FIGUEROLA, J.- L'obrer i el nacionalisme .- -- "El Poble Català" del 19 de juny de 1915.

Pel que fa a l'anarcosindicalisme, és interessant d'esmentar tres -- articles publicats a "Solidaridad Obrera" el 13, 14 i 15 de març de 1917, per l'antic secretari de la CRT de Catalunya Manuel Andreu, -- sota el títol general Internacionalismo imperialista. ¿Es un principio de libertad el reconocimiento de las pequeñas nacionalidades?, -- en els quals considera el reconeixement de la personalitat i de la -- llibertat d'un poble com a un principi llibertari: "Cuanta más liber-- tad adquiriera la colectividad, más libre será el individuo ... y esto me parece a mi un principio libertario", i en suport de les seves tesis aporta textos de Bakunín. L'apoliticisme o, millor, antipoliti-- cisme "oficial" de la CNT i, en especial, de "Solidaridad Obrera" -- havia de donar, tanmateix, moltes altres mostres contràries a opcions polítiques de signe catalanista, freqüentment perquè darrera del nacionalisme català, hom hi veia la Lliga que era, en aquesta etapa, -- el portantveu catalanista més conegut públicament.

Els mateixos articles de Manuel Andreu a "Solidaridad Obrera", ha-- vien de trobar contraopinants. Un altre exemple: el 7 de maig de -- 1918, el mateix diari reproduïa una carta oberta del Grup de la Joventut Acrata a la Joventud Nacionalista Renaixença en el que afirmaven: "Os sentís catalanes, mientras nosotros laboramos para des-- truir las patrias, ya sean estas grandes o chicas" (...). "Aceptais el socialismo como idea y Cataluña como Patria, es más amplia, es -- el mundo." En un altre article, a "Solidaridad Obrera, el 10 de ju-- liol de 1917, el diari qualificava els "sedicentes izquierdistas" de centre, "ya que hoy las verdaderas izquierdas, las propiamente di-- chas, son las sindicalistas y anarquistas". Davant de les eleccions, tots els grups eren posats al mateix sac; així el mateix diari, el -- 12 de març de 1917, amb motiu de les eleccions provincials, afirma-- va: "Ni los regionalistas, ni los lerrouxistas, ni los del BLOC (Bloc

Autonomista Republicà), podrán decir que la clase trabajadora está con ellos". L'antipoliticisme cenetista duia igualment al refús -- del socialisme. Amb tot, recordem l'elogi fet a Martí Julià, amb -- motiu de la seva mort, problament a causa de les seves posicions també contràries a l'acció política i de la seva honestat i integritat personal, a "Solidaridad Obrera" el 22 de juny de 1917 (Capítol tercer, nota 86). En un altre sentit, "Solidaridad Obrera", el 22 d'abril de 1918, informava de la interpel·lació de Macià al Govern, a les Corts, respecte de l'assassinat de Barret, tot "defen-- sant els obrers" i denunciant "els atropells de la política". V. tam bé LLADONOSA, M.- op. cit., p. 123 i sgs.

Citem, finalment, que "El Poble Català" del 30 de gener de 1917 ---- anunciava, seguint la informació d'un diari local "la propera formació d'un nucli socialista català, del qual teníem coneixement nosaltres des de fa molt temps i en el que hi han de figurar estimats -- amics nostres". No tenim cap altra notícia que s'arribés a formalitzar aquest nucli, o si, al final, fou el que esdevingué, l'abril de 1917, Partit Republicà Català.

- (77) Macià, el 1918 feia al Parlament declaracions independentistes ("El Poble", 9 de novembre de 1918); feia la interpel·lació esmentada a la nota anterior, amb motiu de l'assassinat de Barret, a part d'haver-se presentat, a les eleccions legislatives de febrer de 1918, a la mateixa candidatura de Largo Caballero, Alomar, Marcel·lí Domingo i Àngel Samblancat com a "representants veritables de l'esperit autonomista i revolucionari".- "Els Jacobins, fulla de reivindicació democràtica", 23 de febrer de 1918. Mesos després, aquest autonomisme havia esdevingut independentista, com hem vist, i Macià es negava a participar, en funció d'aquest independentisme, a la campanya per l'autonomia de finals de 1918 i començament de 1919. Aviat Macià anava a constituir la Federació Democràtica Nacionalista.
- (78) V. nota 50 d'aquest capítol. ALBERTI, S.- op. cit., p. 387.
- (79) AMETLLA, C.- op. cit., p. 337.
- (80) AMETLLA, C.- op. cit., p. 342.
- (81) Un testimoni que visqué aquells moments ens dóna també la impressió de constituir els fets de 1917 la fita separadora de dues etapes. - Claudi Ametlla, a les seves Memòries esmentades, p. 389, subratlla que en "aquests mesos contorbats" de 1917, "acaba la normalitat donada a Espanya per la Restauració, i que aquí comença el desori que

havia de destruir la pau, amb els alts i baixos naturals, de que --
fruí el país cinquanta anys seguits." Certament, l'etapa que anava
a seguir era del tot diferent a l'anterior, si bé no faria més que
mostrar en el seu esclat les contradiccions internes contingudes en
l'anterior. Però, a la vista del que anava a seguir eren comprensi-
bles les aprehensions i queixes dels republicans de l'estil d'Ametlla
o Claudi Hurtado, perquè la nova etapa anava a enfonsar tot un con-
cepte de l'esquerra i a fer-ne eixir un altre.

- (82) V. més amunt, p. 259.
- (83) GALCERAN.- Qüestions socials. Els dependents de banca I.- "La Nació"
19 de febrer de 1916, p. 2. "La Nació" del 26 de febrer de 1916, p.3
porta la segona part de l'article.
- (84) V. la nota 18 d'aquest capítol.
- (85) ROGER I FIJÓ, P.- Una iniquitat.- "La Nació", 6 de novembre de 1915
p.4.
- (86) CASALS, P.- Del món del treball. La família obrera, II.- "La Nació",
31 de juliol de 1915, p. 4. "El Poble Català" del 11 de febrer de -
1916, per la seva banda, descrivia les condicions de treball dels --
dependents en un article, titulat La dependència comercial: jornades
de 11 i 12 hores de treball "amb només un interval limitat per anar
a dinar", treball fins a la 1 o les 2 de la tarda els diumenges, i
"vida interna" "en infinitat de cases en què hi menja i dorm". "Con-
signarem aquí -afegeix- una de les bases que els forners presenta--
ren als seus patrons en la passada vaga encaminada a abolir el que
el dependent tingui que veure's obligat a viure dins d'una botiga,-
moltes vegades fosca i humida, i a estar en contínua relació amb el
patró, el que el cohibeix de moltes coses. Així mateix passa amb el
dependent i encara s'hi pot afegir les males condicions de l'habita-
ció havent de dormir quasi tots sobre taulells. És també motiu d'una
explotació en el sou, puix el patró s'estalvia d'aquesta manera al-
gunes pessetes mensuals que les hauria de donar si el dependent vis-
qués fora del comerç on treballa. (...) És molt arrelat entre els -
nostres comerciants el procediment de tenir els aprenents tres o --
quatre anys sense deixar-los sortir cap festa ni cap nit." "Nuestro
Programa" del 1 de maig de 1916, en un article titulat Vida externa,
signat per Klopodo, afirmava també que "quedan todavía algunas bas--
tantes casas en que se rige el antiguo sistema del internado".
- (87) PONS I FERRERAS, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1914-1915

"Revista Anyal", 1915, p. 183. "Aquesta proposició --afegia-- Pons i Ferreras, la férem mitjançant una circular adreçada a tots els socis, devent fer constar que varen ésser molt pocs, una ínfima quantitat, els qui no hi estigueren conformes". Mentre el perill d'entrada a la guerra subsistia, la circular restava en "disposició --- d'ésser aplicada". V. també "Acció", Setembre 1914, p. 2.

- (88) "Acció", agost 1914, p. 1, i "Acció", setembre, p. 2 i 10. La Secció d'Educació i Instrucció hi adreçà el seu secretari, Ramon Aragonés i Fontanet. A més, les Escoles Mercantils del Centre fóren -- representades pels socis Joaquim Estrems i Francesc Blanch, els -- quals juntament amb R. Rucabado, M. Vendrell, i F. Boter del Comité Executiu del Curs, i socis també del CADCI, donarien "algunes -- conferències reflex de l'esmentat curs", interromput el 11 d'agost a causa de la guerra com hem dit. V. el capítol anterior, p. 238 .
- (89) "Acció", desembre 1914, p. 4. El conflicte repercutí en concret sobre els professors Alphonse Lattes i Martial Margail dels cursos -- de francès, que foren substituïts provisionalment per M. Margail -- fill i M. Peldechez. La Memòria esmentada de Pons i Ferreras, p.183, subratllava també: "El veure's privada d'algun dels seus professors més volguts i la manca de determinats llibres d'ensenyament, varen ésser altres tants conceptes pels que encara la mateixa Secció --- d'Educació i Instrucció ha tocat les conseqüències de la guerra". També, ARAGONÉS I FONTANET, R.- Memòria de la Secció Permanent --- d'Educació i Instrucció. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 192-193 insistia sobre aquestes dificultats, que pel que feia referència a aquells manca de llibres "ha motivat que la major part -- dels deixebles de classe d'idiomes s'hagin trobat sense llibre de text en el començament de llurs respectives classes; això ha ocasionat un gros perjudici als esmentats alumnes, així com a la desimbolura econòmica d'aquesta Secció, ja que ha deixat d'obtenir un relatiu benefici, producte del que s'obté a la venda dels indicats llibres".
- (90) "Acció" d'octubre de 1914, p. 2 informava que "degut a les actuals circumstàncies, les delegacions del Centre als diversos estats en -- guerra, han quedat de fet suprimides, puig els nostres Delegats -- s'han vist precisats la majoria, a abandonar el territori de llur -- respectiva residència. Així, hem tingut el gust d'estrènyer les -- mans dels delegats a Paris, Londres, Colònia i Ginebra". A més el -- mateix butlletí enregistrava les baixes dels delegats residents a --

paterson (E.E.U.U.) i Brasil. El Cos de Delegats quedava circums--crit per tant a les ciutats de Ciudad del Pilar (Paraguai), Valla--dolid, Lima, San Juan de Puerto Rico, Casablanca, Madrid; Buenos - Aires, Bahía Blanca, Jujuy, Santiago del Estero i Mendoza (Argenti--na); Santiago de Chile, Havana i Vigo.

- (91) "Acció" d'octubre de 1914, p. 8, assenyalava que les "circumstàn--cies coloroses actuals, que trastornen el món, han privat aquest - estiu a molts dels nostres companys d'efectuar les seves habituals excursions pirinenques, que tenien en projecte, tenint d'aconten--tar-se en anar a passar els dies de vacances d'estiu a contrades properes de Barcelona".
- (92) Josep Puig i Esteve, al Consell General Extraordinari del 25 de -- juny de 1915, convocat a instàncies de la Comissió Administrativa de l'edifici social per a donar compte de la seva gestió durant -- l'exercici 1914-1915, manifestava diverses "consideracions sobre - la situació econòmica del Centre, ben satisfactòria, com ho demos--tra l'esforç realitzat durant l'any transcorregut, que malgrat to--tes les contrarietats provinents de la situació perquè travessa -- nostre país i que en nostra casa es reflectiren intensament, es po--dé no sols atendre totes les necessitats socials, sinó entregar a la Comissió Administrativa, per al seu comès prop de 10.000 pts., - més de les pressupostades."-"Acció", juliol 1915, p. 2. V. més -- avall la incidència del moment sobre la caixa de la Secció de So--cors Mutus.
- (93) "Acció" d'abril de 1916, p. 1, en anunciar les festes del XIV Ani--versari, subratllava que les "difícils circumstàncies perquè està travessant, com tots, el nostre país, ens ha obligat a reduir el - nombre de festes, però malgrat això, esperem que, com tots els --- anys, tots els socis s'associaran a les mateixes (...)".
- (94) ESTREMS I BORRAS, J. Memòria de la Secció Permanent de Relació i -- Treball.- "Revista Anyal", 1915, p. 233. PONS I FERRERAS, R.- Memò--ria esmentada, "Revista Anyal" 1915, p. 183. V. també més endavant la nota 97.
- (95) PONS I FERRERAS, R.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1915, p. 183.
- (96) "Acció" de setembre de 1914, p. 12, manifestava, tot referint-se a aquesta situació: (...) són molts els socis nostres que s'acosten a nosaltres buscant on guanyar-se el pa de cada dia. Nosaltres, és clar, no tenint ofertes, res podem fer per aminorar el seu mal que

recomanar-los-hi vulguin tenir un xic de paciència i esperar que - l'actual conflicte acabi per a bé de la humanitat tota. No obstant, aquesta Junta s'ha dirigit a diferents cases de les més importants oferint-los-hi el nostre registre de col.locacions."

Amadeu Hurtado, a les seves memòries citades, subratlla el desig-creença en aquells moments que el conflicte fos breu: "Tothom volia creure en una guerra curta, perquè la guerra llarga, solament d'uns mesos, era la fi del món" (p.241).

- (97) "Acció", novembre 1914, p. 7. També l'article Dependientes alerta!, del 1 de novembre de 1914: "Nuestra clase patronal que en todas -- ocasiones se distingue por su egoismo está cometiendo actualmente con los dependientes una gran injusticia, que es deber de nuestras asociaciones no dejar pasar sin la más enérgica protesta y llamar la atención de todos los compañeros por si se encuentran en este -- caso proceder según les aconseje su criterio y exigir su dignidad. En estos momentos de conmoción universal en que precisa más la con--servación de la serenidad en las diferentes clases sociales, se de--jan llevar nuestros jefes por el primer impulso de pánico, creyen--do pelagra el negocio establecido y suponiendo disminuirán cada -- dia más las ventas, por efecto de las presentes circunstancias, -- proceden (...) a la reducción de personal de sus casas lanzando a la miseria a compañeros nuestros que fieles cumplidores de su de--ber se han sacrificado por la prosperidad del establecimiento años enteros, exponiendo hasta su propia salud en esas temporadas en -- que el trabajo, a pesar de lo largo de la jornada, nunca acaba (...). Si no se quiere reconocer el derecho al respeto a que somos acree--dores por nuestra obra productora, téngasenos al menos la atención, de no portarse con nosotros como procedería el ser más inhumano -- con su perro, que no le fuese de ninguna utilidad. El que esto sus--cribe sabe de algunas casas que han despedido dependientes porque sí, por seguir la corriente, casas de reconocida importancia y sol--vencia que han disminuido sus transacciones comerciales, en un gra--do tan mínimo que en comparación de la grave medida adoptada, se--ría ridículo hasta exteriorizarlo (...). Pensad en los compañeros cesantes por esta causa que empiezan ya a constituir un número res--petable."

- (98) RIBAS I PUIG, Josep M.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revis--ta Anyal" 1915, p. 213. Segons aquesta Memòria de Ribas i Puig, -- les despeses pagades durant el curs 1914-1915 per la Secció de So-

cors Mutus, "en conceptes de cessantia", sumaren 1.980 ptas. "La -- crisi mercantil -subratllava- com a conseqüència de la guerra europea ha fet també que fossin tan crescuts els pagaments per cessantia, ja que fóren molts els estimats companys nostres que es vege-- ren mancats de treball, alguns d'ells fent llarg temps que presta-- ven llurs serveis en la mateixa casa a les ordres de gent po altruis ta i excessivament espantadissa, que vulgueren immediatament fer -- economies suprimint personal que fins llavors havia contribuït amb -- els seus esforços a fer gros i potser fins en perjudici de la seva -- salut, més gros el saldo del compte de pèrdues i guanys." Val a dir, pel que fa a pagaments per cessantia, que la mateixa secció havia lliurat 300 pts. durant curs 1912-1913, i 430 durant el de 1913-1914

V. CABALLER, A.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" 1914, p. 103.

"Acció" de novembre de 1915, p. 3, subratllava també: "Hem tingut - epidèmia, i ara mateix des de que ha esclatat el conflicte actual - cau en nostre secretaria una pluja de cessanties, que algunes d'elles indignen al més tímid en veure la poca atenció de què han estat ob-- jectes bastants companys nostres per part dels seus caps. I a pesar de tot, i contra tot, la Secció ha correspost a tothom."

El mateix butlletí del mes de desembre de 1916, també insistia en - el tema per a recomanar la inscripció de socis a la secció: "Els -- temps calamitosos que actualment estem travessant, les crisis de -- treball, les malalties, etc., fan que cada dia sigui més peremptò-- ria la necessitat de pertànyer a aquesta Secció de Socors Mutus, -- pels molts avantatges que proporciona als seus associats, entre al-- tres el subsidi per cessantia, cosa que molt poques entitats germa-- nes o similars compten" (p.3).

(99) "Acció", novembre de 1914, p. 7.

(100) "Acció", novembre 1914, p. 7-8. ESTREMS I BORRAS, J.- Memòria de - la Secció de Relació i Treball. Curs de 1914-1915.- "Revista ---- Anyal" 1915, p. 235. Efemèrides de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1915, p. 267-268. "Acció" de gener de 1915, p. 6. recomanava als socis l'adquisició de "segells", editats per la Comissió de Socors als Obrers en Vaga Forçosa, de la que en forma part aquesta Junta -de la Secció de Relació i Treball-, en - representació del nostre estament". Segons el mateix butlletí, els segells eren venuts a cinc cèntims i havien estat dibuixats "pels millors artistes de Barcelona".

"El Poble Català", 24 novembre 1914. V. la nota següent.

- (101) "El Poble Català", 24 d'octubre de 1914. "El Poble Català", en informar de l'escrit, adreçat pel CADCI "a totes les entitats econòmiques de Barcelona i a totes aquelles que representen una organització sèria i veritable del patronat", perquè recomanessin "als elements que representen" "calma, i serenitat per a evitar l'extensió de l'actual injustificat pànic i les tristes conseqüències d'aquest", car eren "moltes les cases" que havien "tancat els seus establiments i despatxat a la dependència tenint prou medis per a resistir", remarcava i afegia que el "Centre demana al Patronat Català aquesta resistència en bé del mateix comerç i de la indústria i en ares --- d'aquesta solidaritat social i nacional que tant es predica i que --- certament és tan necessària en les presents circumstàncies". I assenyalava, al final: "En quant als seus socis propis, el Centre té establert, per mitjà de la seva Secció de Socors Mutus un passament als que es troben en aquests cassos; respecte dels altres dependents del Centre els ajudarà amb tots els seus mitjans en cas que pugui fer quelcom per ells, ja en el sentit de fer complir les disposi---cions vigents sobre acomiadament de personal, ja interessant-se per ells prop d'autoritats i patrons". També "El Poble Català" del 31 d'octubre de 1914, manifestava que la "Secció de Relació i Treball del Centre està procedint a l'enquesta sobre el nombre de depen----dents en vaga forçosa a conseqüència de l'actual crisi del treball, portada per la guerra europea (...), essent nombrosíssims els depen---dents que han acudit a la crida del Centre (...)".
- (102) "Acció", desembre 1914, p. 8.
- (103) "Acció", maig 1915, p. 8-9, transcriu les qüestions presentades i les respostes de la Cambra: 1. "Quins són els usos i costums que en general regulen a la plaça de Barcelona, l'acomiadament dels dependents de comerç? Contestà la Cambra que no existeixen tals usos de caràcter general." 2. "¿El mes d'anticipació que fixa el Codi de Comerç, comença a comptar-se en el dia de pagament de la mensualitat? A judici de la Cambra, el mes d'anticipació comença a comptar-se en el dia últim del mes en què té lloc l'acomiadament." 3. "¿Durant el mes d'expiració del contracte és costum que de les hores de treball se'n donin algunes al dependent per a cercar-se feina en altra casa? La Cambra nega que existeixi tal costum general, però reconeix que molts patrons donen dites hores al dependent acomiadat." 4. "¿Té ---dret el dependent acomiadat a demanar de la casa un certificat que

acrediti el temps de la seva permanència en aquella i l'honoradesa i competència dels seus serveis?

A judici de la Cambra, el dependent sols té dret a un certificat -- que acrediti l'haver treballat a la casa."

- (104) Les xifres corresponen a espais compresos entre el 20 i el 20 de ca da mes. La font és el butlletí "Acció", l'espai dedicat a la Secció de Relació i Treball", a partir del mes de novembre de 1915. Pel -- que fa a les dades anteriors, sols tenim l'estimació global que fa la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs de --- 1914-1915, publicada a la "Revista Anyal" de 1915, p. 233, que fixa el moviment de la Borsa per a aquest curs en 190 demandes i 64 ofer tes; pel que fa a les 190 demandes, 102 corresponen a cessants i -- 88 són sol.licituds de millora, i pel que fa a les ofertes, 44 fo-- ren complertes i 20 retirades.
- (105) Encara que el butlletí "Acció" assenyala 22 ofertes i 14 demandes, a la vista de l'evolució general creiem que és un error del butlle tí i que el correcte són les xifres a la inversa: 22 demandes i 14 ofertes. Ens inclina a pensar-ho, a més, el fet que normalment, "Ac cció" indica la xifra de demandes i després la d'ofertes, i, en can vi, el número d'"Acció" d'octubre de 1916 que conté les xifres del 20 d'agost al 20 de setembre de 1916, assenyala primer les ofertes i després les demandes. Per una altra banda, "Acció" d'octubre de 1917, que porta les xifres corresponents a les dates del 20 d'agost al 20 de setembre de 1917, subratlla el el fet que les ofertes (39) fossin més que les demandes (30) "com mai havia succeït ni podíem - preveure". V. també la nota 113, d'aquest capítol.
- (106) "Acció", febrer de 1917, p. 9. La raó de la manca de demandes de -- feina de meritori era deguda, segons precisava aquest mateix número de butlletí "a l'edat exigida en els estatuts per a ingressar al -- Centre". V. nota 104, d'aquest capítol.
- (107) "Acció", febrer 1916, p. 8.
- (108) V. aquest mateix capítol, p. 275.
- (109) "Acció", març 1915, p. 8. "(...) no tota la que seria de desitjar --afegeix hom--, però més que durant els mesos passats durant els --- quals a causa de les anormals circumstàncies que tothom coneix, son funcionament era quasi nul"; però, malgrat tot, prosseguia, "l'acti vitat que hi ha no és la necessària, car malauradament molts conso cís encara estan en vaga".

- (110) "Acció", maig 1915, p. 9. La Memòria esmentada de la Secció de Relació i Treball del curs 1914-1915, publicada a la "Revista Anyal" 1915, p. 233, descriuria com l'atur de dependents, a causa que -- "nombroses cases dedicades al comerç exterior es veien precisades a acomiadar llurs empleats", produiria el fenòmen de les demandes que "plovien en el nostre registre, sense trobar ofertes amb què nivellar l'existència en el mercat del treball", i subratllaria -- que "sortosament vingué una reacció encara que lenta, per a tal estat de coses", si bé aquesta no havia de trencar l'evolució general de la Borsa de Treball, com hem vist en el quadre més amunt exposat, i com les mateixes xifres del curs 1914 -1915, citades a la nota 104 d'aquest capítol, palesaven.
- (111) V. la Memòria cit., "Revista Anyal" 1915, p. 233. "(...) aquesta -- feina no ha estat estèril -hom manifestava-, car alguna de les cases a les quals han estat enviades comunicacions de propaganda, -- s'han dirigit últimament a la nostra Borsa amb ofertes de treball. Devem fer constar també que algunes cases han contestat a la nostra comunicació amb paraules d'adesió i oferiment." També "Acció" d'octubre de 1914, p. 7; "Acció", març 1915, p. 8.
- (112) "Acció" d'octubre de 1914, p. 7, subratllava que "l'organització -- de nostre registre serà objecte d'importants reformes posant-lo al nivell de les Borses millor organitzades de la nostra ciutat, de manera que, un cop passada la crisi que, com el de tot el món sofreix el nostre comerç, degut a dolorosíssimes circumstàncies prou sapigudes de tothom i quan les cartes que enviem a les més importants cases de la nostra ciutat recomanant-los-hi la nostra Borsa, donin el fruit que n'esperem, podrem oferir als nostres consocis -- una Borsa del Treball que en tots els ordres res hi pugui desitjar -- el més exigent." Aquesta reorganització fou de caire tècnic a fi -- de simplificar i agilitzar les seves tasques, alhora que hom li habilitava també noves sales. V. "Acció", abril 1915, p. 8. "Acció", setembre 1915, p. 15 conté les noves disposicions que regularitzarien el funcionament de la Borsa, amb data del 8 de juliol de 1915, signades per Pere Palà i Puig, president de la Secció de Relació i Treball. "Aquest sistema que aviat s'inaugurarà --subratllava el mateix butlletí "Acció"-- serà el mateix que segueixen en les primeres borses d'Europa i permetrà que els serveis s'efectuïn amb més rapidesa en benefici de tothom". A finals de setembre de 1915 --- s'inaugurava el nou sistema, la tècnica i funcionament del qual --

era explicat per "Acció" d'octubre de 1915, p. 6. Les disposicions de funcionament esmentades, amb l'afegit que els socis que estigues sin en situació de cessants havien de presentar un certificat de bona conducta o aptitud, expedit per la darrera casa on haguessin treballat, esdevenien el "Nou Reglament" de la Borsa, amb data del 10 de gener de 1918. L'"Acció" de març de 1918, p. 6, el publicava íntegre. L'ús de la Borsa era per als socis del CACCI exclusivament "si almenys han transcorregut tres mesos després de la seva admissió en el mateix" (en el Centre); els seus serveis eren gratuïts i per a gaudir-ne, calia "inscriure's prèviament", i els cessants -- presentar, com hem dit abans, "un certificat de bona conducta o -- aptitud". La inscripció havia de renovar-se una vegada al mes si -- l'inscrit era cessant, un cop cada dos mesos si estava ja col·locat i desitjava millorament de feina. Passats deu dies de la data de -- renovació de la inscripció, aquesta fóra anul·lada. El soci, havia també de donar compte del resultat de l'entrevista amb la casa a -- la qual hagués estat adreçat per la Borsa. Finalment, el reglament advertia que el no compliment del reglament o el mal ús de la Borsa podria donar lloc a l'exclusió de l'interessat dels beneficis -- d'aquesta.

- (113) Freqüentment, el butlletí "Acció" es queixava que molts socis inscrits a la Borsa de Treball no renovaven el full d'inscripció o -- que d'altres, en haver trobat feina, no ho comunicaven, fets que -- entorpien el funcionament del "nostre registre, car passa molt sovint que per a una col·locació enviem a buscar un company que ja -- està col·locat i en canvi altres que no ho estan encara, no són -- avisats per haver caducat la seva fulla". El butlletí, demanava, -- en conseqüència, que els socis s'esmercessin a complir les normes de la Borsa. La petició que aquests omplissin els fulls de renovació era constantment repetida pel butlletí "Acció". V. per exemple "Acció" de març de 1916, p. 3. "Acció" de setembre de 1917, p. 17, subratllava que malgrat que a "la memòria de la Secció del finit -- curs 1916-1917, fèiem remarcar la progressió experimentada per -- aquest organisme des de la seva fundació", no "ens sentim prou satisfets per això; voldríem que de butlletins de demanda se'n omplissin molts més, naturalment en sol·licitud de millora. El promig de 40 demandes mensuals de l'any passat, no creiem pas que sigui -- proporcional al crescudíssim nombre de socis del Centre. No podem capir aquest allunyament dels nostres companys amb la Borsa --

de Treball, institució que ofereix tota mena de garanties als seus inscrits, car la reserva més absoluta hi és observada. (...)" El mateix butlletí, remarcava també la necessitat de treballar perquè augmentessin també les ofertes, "fins a convertir la nostra Borsa en la primera de Barcelona dintre del seu ram", car, per una altra banda, el més lògic era -afirmaven- que un comerciant cerqués un dependent de l'especialitat que fos al CADCI, "amb el seu extraordinari contingent de socis", que podia "assegurar-li per endavant que entre aquests bé hi haurà el subjecte quines aptituds coincideixin exactament amb les exigides pel patró".

"Acció" d'octubre de 1917, en comentar el fet insòlit, ja citat, -que, entre el 20 d'agost i el 20 de setembre, s'haguessin produït més ofertes que demandes, subratllava: "Vàrem dir -al número anterior d'"Acció"- que estàvem mancats de butlletins de demanda, i -el resum que publiquem més amunt, n'és la prova més convincent: les ofertes -com mai havia succeït ni podríem preveure- han sobrepujat a les demandes. Altres vegades no ens havíem amagat de dir que havíem de deixar incomplertes places que per a especialitats determinades se'ns oferien. I no volem pas creure que tots els nostres --associats estiguin satisfets de la seva situació actual (...). Justament, el millor mitjà de defensa de la nostra classe, no pot ésser, de moment, cap altre. La conquesta de positius avantatges pel nostre estament, no pot consistir, avui per avui, en altra cosa -que en l'ocupació de les places més considerades i millor retribuïdes. I, aleshores, ¿per què els nostres companys que se senten amb disposició per a avançar en aquest camí ascensional, no venen cap a nosaltres, sense pressa, sense precipitacions, a posar-se a l'aguait per a quan es presenti el cas?" "Acció", de novembre de 1917, p. 5. assenyalava que les recomanacions perquè els socis --s'inscrivissin a la Borsa "comencen a donar algun resultat", a la vista de l'augment de les demandes fetes entre el 20 de setembre i el 20 d'octubre (73).

Per a estimular l'aplicació dels inscrits a l'acompliment de les normes, "Acció" d'abril de 1918, p. 5. anunciava que hom atorgaria la mateixa preferència que als cessants, "a aquells socis que faci sis mesos que tinguin registrada la seva fulla de demanda i hagin complert degudament en aquest interregne amb les prescripcions del Reglament de la Borsa de Treball." Assenyalem, finalment, que l'"Acció" d'abril de 1916, p. 7. informava de l'escrit

del delegat del Centre a Montpeller, Josep Llanas, el qual notificava "la manca de dependents que es nota a la dita ciutat i l'horitzó que s'obre per als que d'aquí vulguin anar-hi. Diu que la falta és en totes les especialitats i que s'ofereixen bons sous." Els socis que s'hi interessessin, acabava la nota, podien passar per la Secció de Relació i Treball on rebrien la informació escaient.

- (114) Segons deia el text tramés a totes les societats obreres. V. "El Poble Català" del 22 d'octubre de 1914.
- (115) El Comité fou format, a més de l'Associació de la Dependència Mercantil, per la Cambra Regional de Societats Cooperatives de Catalunya-Balears, Federació d'Obrers del Ram de la Construcció de Barcelona, i del seu radi, Lliga de Corredors i Representants, Societat d'Obrers Tonelers, Centre de Cobradors i Mossos de la Banca, - Indústria i Comerç, i l'Art de la Sastreria. S'ampliaria, com hem dit, amb la CNT, i la Societat de Cotxers La Fraternal i l'Art --- d'Imprimir. V. "Nuestro Programa", 1 de novembre de 1915, p. 1 -- "Nuestro Programa", 1 de desembre de 1915, p. 1; "El Poble Català", 25 d'octubre de 1915.
- (116) "Acció", febrer 1916, p. 8. V. més endavant, en aquest mateix capítol, p. 223.
- (117) "Nuestro Programa", 1 de desembre de 1915, p. 2. La campanya havia de basar-se en la col·locació de "carteles demostrativos del aumento en el precio de las subsistencias", demostració de la "diferencia de los jornales y de los alquileres desde ocho años atrás, haciendo resaltar el favoritismo de que son objeto los propietarios en las cuestiones de deshaucio", i la realització "de actos públicos en todas las barriadas, preliminares de un acto monstruo que llame la atención de toda España." V. també, "La Nación", 27 de novembre de 1915.
- (118) "Nuestro Programa", 1 de febrer de 1916, p. 2.
- (119) V. nota 19. "Nuestro Programa", 1 de febrer de 1916, p. 2. Signaven la convocatòria del Comité Pro-Subsistències, Pere Gorgas (Associació de la Dependència Mercantil), Josep Elias (Federació del Ram de la Construcció), Salvador Serradell (Centre de Cobradors i Mossos de Banca i Borsa), Isidre Panió (Societat de Tonelers), Josep Puig Miralles (Art de la Sastreria), Joan Coloma (Comité Comarcal de Cooperatives), Maties Albiol (Cambra Regional de Cooperati-

ves), Angel Pestaña (Confederació Nacional del Treball), Adolf Bueso (Unió Obrera de l'Art d'Imprimir). V. "La Vanguardia", 13 de gener de 1916; "El Poble Català" del 13 de gener de 1916.

A la nota 21, esmentàvem la participació d'aquest Comitè a les reunions de la Junta de Subsistències. Pere Gorga, president de L'Associació de la Dependència Mercantil i representant del mateix, hi defensaria la necessitat de suprimir "l'impost d'utilitats dels --sous modestos dels dependents".- "El Poble Català", 13 de gener de 1916. I, concretament, a la reunió del 14 de gener, al Govern Civil, la Junta de Subsistències, també a proposta de Pere Gorga, --aprovaria una moció en el mateix sentit: "Se solicitará del Estado la suspensión del impuesto de utilidades sobre los sueldos inferiores a 250 pts. mensuales, obligándose a las entidades o comerciantes que hoy lo satisfacen, a no reducirlo del sueldo asignado, al entregar dicha cantidad a sus dependientes."- "La Vanguardia", 15 de gener de 1916.

- (120) "El Diluvio", 7 de febrer de 1916. Al míting, Pere Gorga, iniciaria els parlaments, tot manifestant que les conclusions aprovades a l'assemblea del 15 de gener de 1916 no havien trobat "el menor -eco en las esferas gubernamentales", raó per la qual s'havia convocat l'acte present, "para acordar el camino a seguir con el fin de acabar con todo lo que hoy hace insoportable la vida del obrero". "Unámonos (...) -diria- contra la mezquindad patronal y la avaricia de los acaparadores(...)". Elias, de la Federació del Ram de la Construcció, reconeixeria que la crisi era causada pel conflicte europeu, però "que los Gobiernos y las llamadas clases vivas parece se complacen en agravar, con menosprecio de las leyes y provecho de acaparadores y propietarios". Expressà també "su desconfianza en la eficacia de las medidas legales, a la vez que su fe en la acción directa con los patronos, que son los que inmediatamente recogen el fruto de la labor obrera" i acabaria insistint en l'exortació "a los reunidos a abandonar la via hasta ahora seguida, por la que no se ha de conseguir resultado alguno". Bueso, de l'Art d'Imprimir, per la seva banda, manifestava "con gran empeño que el Comité que presidía el acto es netamente obrero, sin ingerencias -ajenas", i "que su fracaso es debido a la falta de cooperación del pueblo". Afegia més endavant que calien "acuerdos que sean como un ultimátum a nuestros opresores y si se frustra este imitemos a nuestros compañeros hambrientos de Buenos Aires, que toman por su mano

lo que contra ley se les niega". Bueso denunciava també l'Ajunta--ment per no interessar-se en el conflicte "recabando la aplicación de la ley de subsistencias, que el orador cree tiene virtualidad - bastante para solucionar el conflicto", així com "la voracidad de los caseros", per a oposar-se a la qual "sería bien conminar a la Cámara de la Propiedad a que los abarate y, en caso de no conse---guirlo, se impone una huelga de inquilinos, contra la cual nada po drán los deshaucios"; i acabaria també amb una amenaça: "El Comité ha cumplido su deber; demos el último paso por las vías legales y si nada conseguimos imitemos a nuestros compañeros de Buenos Aires".

Abril, de la Cambra Regional de Cooperatives, no deixaria tampoc - de fer una referència en el mateix sentit: "Trabajamos y no podemos comer; se conculca nuestro derecho a vivir y quizás se nos impulsa a tomar por nuestra mano lo que se nos debe por ley". Navarro, afir maria, enff, en tractar de la problemàtica dels lloguers, que la - "plusvalía de las fincas urbanas, derivada de la riqueza y prospe-- ridad de la ciudad en que radican, no es patrimonio de los propie-- tarios, sino de la colectividad que ha creado las riquezas elevado ras del valor de las fincas". Pere Gorga, clouria els discursos i a les diverses denúncies fetes durant l'acte, hi afegiria la dels "depósitos que exigen los propietarios al contratar el alquiler de una vivienda, práctica ofensiva que hay que combatir".

- (121) "El Diluvio", 7 de febrer de 1916; "El Poble Català", 7 de febrer de 1916.
- (122) V. p. 257-259.
- (123) V. l'apartat anterior, p. 5
- (124) V. la nota 24 bis.
- (125) "El Poble Català", 16 de març de 1916. Segons la recensió de "Nuestro Programa" del 1 d'abril de 1916, s'adheriren a l'acte el Centre de Mossos i Cobradors de Banca, Indústria i Comerç, l'Associació de la Dependència Mercantil i el periòdic "El Dependiente Español" de Madrid. Hom hi advocà per l'associació dels dependents com a únic mitjà de lluita per les seves millores i fer front "a las - penosas circunstancias actuales que han venido a empeorar la ya ma la situación económica de los dependientes". Al míting, també, es varen llançar "duros ataques a las cooperativas obreras por la des consideración y explotación de que son objeto sus dependientes y - empleados lo que está en contraposición con la clase de personas a

quienes pertenecen las cuales, a su vez, protestan de la explotación de que ellos son víctimas por parte de la burguesía. Ellos, -- pues, deberían procurar no convertirse en explotadores de sus dependientes." El govern i els polítics foren fustigats i, finalment, s'hi aprovaren unes conclusions de protesta davant l'actitud "benévola del Gobierno para con los agiotistas y acaparadores", de sol.licitud a la Cambra Regional de Cooperatives perquè interessés "tanto a las asociadas como no, fijen el salario de sus dependientes al jornal mínimo de 25 pesetas los medio oficiales y 35 -- los dependientes, semanales"; d'adhesió a les conclusions del míting celebrat al CADCI, amb el mateix objectiu (V. l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 377 i sgs.); i de petició a l'Ajuntament que "prive por todos los medios posibles el aumento del gas y del pan, considerando los funestos resultados que ello reportaria".

- (126) "Acció", abril 1932, p. 19. "Acció", febrer 1916, p. 8. V. més endavant l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 376 i sgs.
- (127) "Acció", abril 1932, p. 20. V. més endavant, l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 396 i sgs.
- (127 bis) El problema de les subsistències. Lletra oberta al Sr. President del CADCI. - "El Poble Català" del 12 de gener de 1916.
- (128) El problema de les subsistències. Resposta a una lletra oberta. - "El Poble Català", 15 de gener de 1916 Puig i Esteve, sobre l'actuació del Centre també afirmava: "Aquesta actuació deuria ésser ja coneguda pel firmant de la lletra, si és que aquest és realment soci d'aquest centre, puix m'estranya que essent-ho, no s'hagi acostat directament a aquesta sa presidència (que està sempre disposada a rebre i atendre tots els socis) per a exposar-me les seves -- queixes si alguna en té o les seves iniciatives, per a què la nostra entitat les dugués a terme."
- (129) Les contínues alces de preus forçaren el mateix butlletí "Acció" a reduir el seu nombre de fulls, "seguint l'exemple d'altres importants publicacions", a partir del número de novembre de 1917. "S'han vingut fent grans sacrificis per a resistir la carestia del paper --llegim a "Acció" de novembre de 1917, p.1--; mes darrerament s'han accentuat tant i ha crescut tant també el nombre de socis -- del Centre --go qual exigeix un augment en el tiratge d'exemplars--

que, com a única solució per a alterar el menys possible les despeses que ocasiona aquesta publicació, ens veiem obligats a reduir - el nombre de pàgines, si bé això vé compensat en part emprant un tipus de lletra més petita per a què puguem publicar tot el text - que exigeix la intensitat de la nostra vida social."

En un altre sentit, "les circumstàncies anormals que estem creuant a causa de la guerra, no són les més a propòsit per a demanar rebaixes de preus o altres concessions (de la companyia de ferrocarrils", indicava el Gremi de Viatjants i Corredors del CACCI a "Acció" d'agost de 1917, p. 10.

- (130) V. més endavant, l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 376 i sgs.
- (131) "Acció", gener 1915, p. 2.
- (132) V.p. 275 d'aquest treball.
- (133) "Acció", desembre 1914, p. 2-3. Aquest mateix butlletí, assabenta que "en son dia, nostre President cursà un telegrama al Govern en el mateix sentit". V. també la notícia del telegrama cursat pel CACCI "reclamant del govern i de les Corts la immediata presentació i aprovació d'un projecte de llei concedint a Barcelona un port franc i zona neutral", a "El Poble Català" del 24 de novembre de 1914. Francesc Rossell, per exemple, publicaria un article a "Renaixement" el 22 d'octubre de 1914, sobre el tema: Qüestions culturals i econòmiques. Invariablement pel port franc (p. 545).
- (134) Miquel Guinart i Castellà, afirmava a la Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 229: "Des de fora del Centre ha estat sol·licitada diverses vegades la nostra Secció perquè cooperés en diferents reunions que s'han celebrat, ara a la Unió Catalanista, per a tractar de la commemoració del passat onze de setembre; ara a la Lliga Regionalista, per a emprendre una campanya a favor de la reglamentació del secretariat municipal; finalment, per a crear un fort moviment d'opinió a benefici de la Zona neutral, (el subratllat és nostre), també en el local de la Lliga Regionalista".
- (135) ESTREMS I BORRAS, J.- Memòria de la Secció de Relació i Treball cit., "Revista Anyal" 1915, p. 235. "La gran aspiració de tot Catalunya -hi llegim-, l'establiment en nostra Barcelona de la Zona neutral, ha ocupat també l'atenció d'aquesta Junta. Però el que es demanava era de massa importància perquè nosaltres volguéssim fer

obra particular i entenguérem que seria de molta més eficàcia l'acció conjunta de tots els elements obrers de Barcelona.

- (136) L'Associació de la Dependència Mercantil, per exemple, adreçaria també un telegrama al President del Consell de Ministres demanant que procurés l'aprovació "ley en Cortes facultando a Gobierno para conceder zonas neutrales que tanto beneficiarían al desenvolvimiento comercial de nuestro puerto".- "El Poble Català" del 23 de novembre de 1914. "El Poble Català" del 24 de novembre de 1914, informa de l'anada a Madrid d'una comissió amb el mateix objectiu, de la que formaven part el president de l'agrupació de Barcelona de l'Associació d'Enginyers Industrials, una representació de la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona, i el president del Foment de la Marina Espanyola. Una altra comissió municipal i provincial es formaria, acompanyada de diputats a corts i senadors. "El Poble Català" del 25 de novembre de 1914 conté la llista d'adhesions al projecte, presentades al Govern per la Comissió Consistorial gestora de la concessió de la zona franca. Les adhesions en gran nombre ocupen tota una columna i una tercera part d'una altra d'una de les planes d'aquest diari, el qual els dies següents seguiria transcrivint-ne.
- (137) "Acció", gener 1915, p. 2. "El Poble Català", 14 de desembre de 1914. "El Poble Català", 15 de desembre de 1914.
- (138) Segons "El Poble Català" del 17 de desembre de 1914. V. també "Acció", gener 1915, p. 2.
- (139) Josep Criol Martorell, secretari de la comissió consistorial, en aquest mateix sentit, declarava a "El Poble Català" del 16 de desembre de 1914 que "una onada de noble germanor ens fa trobar tots junts en aquesta batalla. Tots els elements, tots els partits polítics, fins les organitzacions obreres, tots hi són, no hi falta ningú de la noble família catalana".
- (140) "El Poble Català", 17 de desembre de 1914. "El Poble Català", 18 de desembre de 1914. "Acció", gener 1915, p. 2 i 7. A aquest darrer butlletí no hi surt, com a membre del Comité esmentat, l'Art de la Construcció, però sí a "El Poble Català" del 17 de desembre de 1914. En canvi, el butlletí citat del CADCI dóna el nom de la Cambra Regional de Cooperatives de Catalunya i Balears -la qual formava part del comité també esmentat "Pro Subsistències", en lloc del de Federació Regional de Cooperatives que és el que dóna "El Poble Català" citat.

Estrems i Borràs, a la Memòria esmentada a la nota 135, afegia: -- "A tal efecte invitarem a una reunió, al local del Centre, a totes les societats obreres i cooperatives d'aquesta ciutat, qual reunió se celebrà el dia 15 de desembre. Es constituí un Comité, quina -- presidència ocupa el que ho és del Centre, nostre amic en Josep -- Puig i Esteve, i de quines tasques no he pas de parlar-vos en aquesta memòria. La nostra feina es limità a acostar els elements obrers, per a fer acció de conjunt. Un cop aplegats, aquesta Secció se'n -- despreguà i els deixà obrar a son albir." Malgrat aquesta darrera afirmació de la Memòria del curs 1914-1915, el Centre com veurem -- seguiria col.laborant a la campanya fins el seu final.

(141) "El Poble Català" del 20 de desembre de 1914, informa de la reunió feta al CADCI, pel Comité, en la qual s'aprovà el pla de conferències de divulgació a donar en els districtes obrers, durant els -- dies 28, 29, 30 i 31 de desembre.

El 22 del mateix mes, tornava a reunir-se el Comité per a "ultimar el pla de les conferències", segons "El Poble Català" del 22 de -- desembre de 1914, i ho tornaria a fer uns dies després, entre d'al -- tres qüestions, per a aprovar el pla esmentat. El dia 28 del ma -- teix mes, Josep M. Pi i Suñer, parlaria a l'Ateneu Gracienc de la UFNR sobre "Avantatges que la zona neutral reportarà per a les fun -- cions de foment". El 29, Josep M. Tallada, ho faria al local de -- l'Associació Republicana Popular del Camp d'en Grassot, sobre "La zona neutral i el mercat del treball"; Joaquim Aguilera, secretari de la Cambra Industrial, ho faria, per la seva banda, a l'Ateneu Enciclopèdic Popular sobre "Les zones neutrals". El 30, Pere Raho -- la, parlaria al "Círculo de Sants" sobre el mateix tema, mentre -- Oriol Martorell ho feia a la cooperativa "La Flor de maig", al car -- rer Wad Ras, sobre "Les zones neutrals i la classe obrera".- "El Poble Català", 27 de desembre de 1914. D'altres conferències segui -- rien: Eladi Gardó, membre del Comité de societats obreres i coope -- ratives a favor de la zona neutral, parlaria el 19 de gener de 1915 sobre "zones neutrals i el moviment obrer", al Centre de Els ofi -- cials confiters i pastissers ("El Poble Català", 19 de gener de -- 1915), Oriol Martorell ho faria a l'Associació de la Dependència -- Mercantil el 14 d'octubre de 1915 ("El Poble Català" del 10 d'octu -- bre de 1915); una nova tanda de conferències fóra organitzada pel mateix comité en una nova reunió, segons "El Poble Català" del 26 de gener de 1915. Així, Eladi Gardó, parlaria el 30 de gener, al -- local de la Societat de paletes de Sant Andreu sobre "Les Zones --

Neutrals i l'acció sindicalista", i Josep M. Tallada, ho faria el 9 de febrer a l'Associació de la Dependència Mercantil sobre "La zona neutral i el mercat del treball".

V. també per a les conferències de divulgació, "Acció", gener 1915, p. 2 i 6. Segons aquest butlletí, la Secció de Propaganda Autonomista organitzà una conferència sobre el mateix tema de la zona neutral a cura de Rossend Serra i Pagés, el 19 de desembre de 1914 al CADCI. La mateixa secció, n'organitzaria una altra, per al 8 d'octubre de 1915, al CADCI, a cura d'Criol Martorell "dedicada a propagar els immensos beneficis que reportaria a Barcelona, la implantació en ella d'una zona neutral". "Acció", novembre 1915, p. 5.

(142) En un principi, hom prevengué la celebració d'una reunió general d'entitats per al 29 de desembre a fi d'aprovar-hi les conclusions a sotmetre al míting a celebrar el 1 de gener de 1915 al Palau de Belles Arts ("El Poble Català" del 20 i 22 de desembre de 1914), però a la reunió esmentada per "El Poble Català" del 27 de desembre de 1914, citat a la nota anterior, el Comitè decidí d'ajornar per al dia 10 de gener "el gran míting i manifestació projectats en vista de la impossibilitat de poder-los organitzar degudament per manca de temps", i la reunió general d'entitats adherides a la campanya ho era també fins el 4 del mateix mes. "La Veu de Catalunya" del 4 de gener de 1915, transcrivía les noves adhesions a la reivindicació de la zona neutral, adreçades al president del Consell de Ministres: Societat de Mestres Pintors, Unió Professional de Dependents i Empleats de Comerç, la General de Telèfons, Associació de Propietaris de Marina, Can Tunis, Sants i Hospitalet, Centre Industrial de Catalunya, Associació de Mestres Constructors de Carros i el Foment Andreuenc.

"La Veu de Catalunya" del 5 de gener de 1915, recensionava l'acte del dia 4, en el qual Puig i Esteve, president de la comissió, "va explicar l'estat del problema a Madrid, els treballs que en general es fan a Barcelona i els que havia fet el Comitè". Subratllà que la campanya de propaganda s'havia "realitzat en algunes societats, però que no havia tingut tota la intensitat que es proposaven, perquè ho havien dificultat les circumstàncies que hem travessat. Posà a discussió si havia de seguir el mateix comitè i el Pla que consideressin a seguir. (...)

Els representants dels rams de la Construcció, dels ferroviaris, dels boters, dels calderers, de les cooperatives i altres, tots va

ren convenir que seguís el mateix comitè, ampliat de tres representants més, que fóren nomenats; que prosseguís la campanya de propaganda per les societats obreres, i que el comitè quedava -- autoritzat per a fixar el dia de la celebració del gran míting -- pro zona neutral". Subratllem l'anècdota que refereix "La Veu de Catalunya": "Un delegat d'una Societat de dependència mercantil, donant mostres d'un sentiment que no ens atrevim a qualificar, va trobar mal fet que les circulars que s'havien enviat estessin escrites de la mateixa manera que ell parlava: va dir algunes paraules més que foren contestades molt oportunament i amb gran altesa de criteri per tots els demés oradors que enraonaren". "Nuestro Programa" del 1 de febrer de 1915, en un editorial titulat Para-- "La Veu de Catalunya", reproduïa aquest fragment i assabentava -- que Pere Gorga, president de l'associació de la Dependència Mercantil, "nos dice en carta que rebosa indignación, que se considera aludido en este suelto, por ser el único delegado de dependencia mercantil que asiste a las reuniones de este Comité, y en consecuencia protesta de esas palabras que se le atribuyen, que no ha pronunciado en ninguna ocasión apelando a la caballerosidad de los demás representantes de sociedades allí presentes que en honor a la verdad, deben ratificar esa manifestación suya (...)". En el mateix editorial protestava que "La Veu de Catalunya" vexés aquella entitat "rebajándola al extremo, de que al referirse a la misma, habla "de una Societat de dependència mercantil". Conscientment o inconscientment, la declaració de Pere Gorga, que col·locava la seva associació com l'única de dependents del Comitè, ignorava la presència del CADCI.

- (143) "I en conseqüència -hom afegia- es donarà l'adhesió unànim dels estaments obrers a l'obra que està portant a cap dit Comitè".- "El Poble Català", 19 de gener de 1915. Els fulls havien d'ésser repartits "profusament per les barriades obreres de Barcelona".- "El Poble Català" del 26 de gener de 1915. "El Poble Català" del 15 de febrer de 1915, transcrivía el manifest, el qual, després d'explicar de manera breu i senzilla què era una zona neutral, -- n'enumerava els beneficis per a Catalunya i les millores per a la classe obrera que aportaria, i acabava amb una sèria de conclusions, segons les quals demanaven "com a obrers les zones neutrals", "perquè no ocasionant, com no ho faria, perjudicis a la producció ni als obrers d'altres regions, beneficiaria als de Ca-

talunya i de Barcelona"; perquè "els obrers catalans ens creiem amb dret a demanar el que ens pot afavorir, per quant mai ens ha dolgut el que als de les altres terres d'Espanya ha pogut beneficiar, fins i tot quan ens ha perjudicat a nosaltres, com el proteccionisme agrari"; perquè la "prosperitat industrial" milloraria "la situació de la classe obrera", perquè "és equivocat pensar que sols la producció agrícola pot fer rica i poderosa a Espanya", perquè calia augmentar la productivitat manufacturera espanyola que donaria treball i evitaria l'emigració; perquè calia en aquells moments "obrir camins a l'exportació nostra, per quant el mercat interior és massa pobre per a proporcionar treball i -- per a les multituds proletàries del país"; perquè la zona neutral podia "ésser un assaig de règims econòmics més liberals i més justos", perquè "fonamentaria una organització més racional del treball del país, donant més valor que avui a la capacitat professional de l'obrer i destruint el parasitisme"; i, finalment, perquè "milloraria la situació de moltes categories d'obrers, que, a conseqüència de l'actual crisi econòmica ocasionada per la guerra -- europea, es troben en gran crisi."

El 21 de febrer de 1915, es reunia el Comité al CADCI, el qual -- "després d'informar-se de l'excel.lent impressió que entre la classe obrera tota de Barcelona ha produït la publicació de la fulla -- de propaganda editada pel comité i d'acordar el repartiment d'una nova gran tirada de dita fulla per tota Espanya (...)" -- "El Poble Català" del 22 de febrer de 1915.

(144) V. "El Poble Català" esmentat del 22 de febrer de 1915. Seguint -- la informació citada a la nota anterior, el comité adreçaria un -- telegrama al President del Consell de Ministres, el qual subratllaria que el "Comité entitats obreres i cooperatives pro Zona -- neutral ha vist amb gran disgust la resolució del govern de suspendre les sessions de les Corts sense discutir-se els projectes que interessin a Catalunya, especialment el del port franc i confia immediata reobertura Corts i discussió preferent de dit projecte". El signaven, Puig i Esteve pel CADCI, Gardó per la Cambra Regional de Cooperatives de Catalunya i Balears, Gorga per l'Associació de la Dependència Mercantil, Vives pels Serradors Mecànics, Casas per la Cooperativa Rellotge, i Barot pels Boters.

El 5 de març de 1915, amb el mateix motiu, se celebraria una reunió a l'Ajuntament "de representants de societats obreres, coope-

ratives i polítiques", convocada per la Comissió consistorial de Barcelona. La Comissió Consistorial era l'"encarregada dels estudis i gestions per a la consecució del Port Franc i zona neutral d'acord amb la representació parlamentària de Catalunya, diputats provincials delegats al propi objecte per la Diputació provincial i amb les representacions de la Cambra de Comerç, Foment del Treball Nacional, Junta d'Obrers del Port i el Comité de la campanya de les entitats obreres i cooperatives de Barcelona a favor de la Zona Neutral".- "El Poble Català" del 5 de març de 1915. - l'Assemblea reunida, decidiria la celebració d'una "gran manifestació popular per a reclamar del Govern la immediata reobertura de les Corts, a l'objecte de discutir els projectes econòmics --pendents, i entre ells el dels ports francs (...).-

- (145) V. nota. 142. Tampoc se celebraria el 10 de gener de 1915 el míting; almenys no en trobem cap constància ni a la premsa ni a -- "Acció".
- (146) "Acció", febrer 1915, p. 5. "Durant el mes passat, complint -- acords del Comité, escrivírem, en nom de la Secció, als Centres de Dependents que existeixen en diferents ciutats de Catalunya, -- demanant-los-hi el suport per a aquesta campanya, havent rebut -- ja quasi de tots ells, respostes entusiastes i encoratjadores".
- (147) V. nota 144. Malgrat que "El Poble Català" citat del 9 de març -- de 1915, assabenta que el Comité d'entitats obreres i cooperatives havia "rebut ja comunicació dels acords adoptats per diverses entitats obreres de Barcelona", sobre el projecte de celebració d'una manifestació, aprovat en la reunió del 5 de març, i a desgrat que els acords fossin "tots entusiàsticament favorables a la idea", aquesta darrera no es dugué a la pràctica de moment.
- (148) El 17 de juliol de 1915, se celebrava una nova reunió al Saló de Cent de l'Ajuntament per a "acordar el pla de campanya que devia seguir-se davant la passivitat i desconfiança suscitada pel Govern". A la Reunió, hi acudien l'alcalde accidental Pich, els regidors de la Comissió consistorial, Ferran Barberà, en representació de la Diputació Provincial, representants de societats econòmiques, diversos diputats a corts i senadors, i el Comité de la Campanya de les Societats Obreres i Cooperatives a favor de les Zones Neutrals pel que fa a aquest comité, hi assistien tots els seus membre, entre els quals, Puig i Esteve. Entre d'altres, Cambó i Coromines excusaren l'assistència. El re-

gidor Martorell, oberta la sessió, presentaria "el comité obrer - pro zones neutrals que, per primera vegada, venia a col.laborar - amb els elements parlamentaris i els representants de les socie-- tats econòmiques patronals en aquesta obra (...)" . Caralt, per - les societats econòmiques, manifestaria que "a prec de les enti-- tats econòmiques la Comissió consistorial i el comité de les so-- cietats obreres havien atenuat la campanya que realitzaven en fa-- vor de la zona neutral, perquè s'havia promés als primers que les aspiracions de Catalunya serien satisfetes". Caralt reconeixeria que les societats econòmiques, a l'igual que els parlamentaris, -- havien estat burlats pel govern, raó per la qual "posaven altra - vegada la qüestió en mans de la representació parlamentària, de - la comissió consistorial i provincial i del comité de les socie-- tats obreres amb quines seguiran treballant conjuntament".

D'altres intervencions es produïrien al llarg de la sessió de crí-- tica a la gestió governamental. Roig i Bergadà, per exemple, fa-- ria "notar la gravetat de l'actuació del Govern esforçant-se en - col.locar els interessos d'unes regions davant d'altres i en divi-- dir els productors en agrícoles i industrials, declarant-se parti-- dari d'una acció de conjunt per a demostrar que Catalunya tota es-- tà contra el Govern (...)" . Gardó, del comité de societats obre-- res, refermaria l'adhesió del comité a la campanya, car el seu -- èxit significaria l'abundància del treball en lloc de l'emigració i com a conseqüència, la millora del jornal i condicions de tasca" Manifestaria el seu parer contrari a confondre els organismes -- allí presents, "sinó al contrari que quant es fes benefici d'aques-- ta aspiració comuna, es realitzés paral.lelament, la qual cosa no vol dir que ells refusessin, com ho demostraven amb la seva pre-- sència en aquell acte, l'acudir sempre que fos convenient a la ca-- sa comunal on, en trobar-se tots, podrien armonitzar-se els res-- pectius esforços per al millor èxit de les gestions i, finalment, que no creien en cap actitud de conciliació i que sols la lluita tenaç contra l'actual Govern era el que creien pertinent per a -- salvar l'esdevenidor de tots els ciutadans, posat en greu perill pels grans desacords del govern".- "El Poble Català" del 18 de ju-- liol de 1915.

- (149) A la reunió esmentada a la nota anterior, s'acordaria "d'ampliar la Comissió mixta de representants parlamentaris de tots els par-- tits, Ajuntament, Diputació Provincial i Societats econòmiques --

amb els representants del comitè de les societats obreres per a les campanyes de caràcter general que s'han de realitzar i convocar properament una gran assemblea de tots els diputats a Corts, senadors, diputats provincials, ajuntaments i societats econòmiques i obreres per a tractar de l'actitud del Govern amb respecte a les peticions econòmiques de Catalunya i aprovar les conclusions que s'estimin oportunes".- "El Poble Català", 18 de juliol de 1915. "El Poble Català" del 23 de juliol de 1915.

- (150) La Comissió mixta esmentada restà més aviat estancada, almenys a la vista de les informacions publicades. El 22 de juliol es reuniria amb caràcter urgent a "l'objecte de procedir als treballs preparatoris per a l'organització de la magna assemblea de diputats provincials i ajuntaments de Catalunya, diputats a Corts, senadors i entitats productores obreres i patronals". Hom nomenava una ponència formada per Coromines, Lerroux, Cambó, Roig i Bergadà, i Benet i Colom com a elements de caràcter polític, el Comitè de les societats obreres i cooperatives en plé, un delegat de cada una de les cinc societats econòmiques, el president de la Diputació provincial i Oriol Martorell com a regidor secretari de la Comissió Consistorial de Zones Neutrals. "El Poble Català" 23 de juliol de 1915. I s'hi acordava també l'organització de mítings - per a abans de l'assemblea. Però passaria més d'un mes sense que es produís cap novetat, si més no reflectida a la premsa. Per aquest motiu, el 29 d'agost de 1915, el Comitè d'entitats obreres, celebrava una reunió al CADCI, sota la presidència de Puig i Esteve, en la qual per unanimitat es recaptaria la celebració de la "reunió de la Comissió mixta creada per a recabar el compliment dels projectes econòmics presentats per Catalunya, en vista dels aplaçaments que ha sofert dita reunió projectada i, en cas contrari, recabar del Comitè la seva llibertat d'acció per a emprendre una enèrgica i decisiva campanya en favor de les zones neutrals - en vista de les repetides mostres de desatenció de què són objecte els interessos i conveniències de Catalunya per part del Govern i de les mostres d'hostilitat de certs elements que es diuen representats de certes regions com si volguessin presentar els interessos de les mateixes com antagònics de Catalunya".- "El Poble Català" del 29 i 31 de juliol de 1915. La Comissió mixta, finalment es reuniria a mitjans de setembre i fixaria la data de celebració de la "magna assemblea" pel mes d'octubre com diem en el text.- "El Poble Català" del 16 de setembre de 1915.

- (151) "El Poble Català", 16 de setembre de 1915. V. també la nota anterior. Cal subratllar que aquesta assemblea va retardar-se probablement perquè coincidia amb les dates d'obertura del Parlament.
- (152) "El Poble Català" del 18 de setembre de 1915, duia la convocatòria del Comitè d'entitats obreres i cooperatives, la qual reprenia les argumentacions favorables contingudes en el full explicatiu esmentat de les zones franques (V. p. 225 i nota 143), referia les activitats desplegades pel comitè des de l'anterior assemblea del 5 de març de 1915, i subratllava "lleial i francament que si volem la zona neutral és perquè del seu funcionament i administració se'n encarregui una corporació o entitat de caràcter públic. Perquè nosaltres els obrers volem que dels beneficis de la zona neutral en pugui gaudir tota la ciutat i tots els ciutadans i no podem admetre que sigui privilegi de ningú ni pugui -- convertir-se en mans d'una sola classe social, en instrument -- d'opressió i de despotisme". La convocatòria remarcava que a -- l'assemblea prevista per al 10 d'octubre, no hi podia "mancar la classe organitzada de Barcelona, i de tot Catalunya, sinó que -- deu la mateixa aportar-hi tota la força immensa del Proletariat Català, que reclama la zona neutral i altres reformes econòmiques interessades del Govern com a únic mitjà de sortir de l'anginosa situació que està travessant." Finalment, el comitè convidava a assistir a "l'assemblea obrera preparatòria del dia 22 dels corrents"(setembre), "no sols els delegats oficials de les mateixes, sinó comissions de cada una, que demanem siguin el més nombroses possibles, perquè la nostra intenció és que l'acte constitueixi una gran manifestació de la voluntat del poble obrer de Barcelona". A més d'aquesta convocatòria adreçada als presidents de totes les societats obreres i cooperatives, el Comitè en redactaria una altra, que fóra impresa en cartells i fixada pels carrers. V. "El Poble Català" del 19 de setembre de 1915. En el manifest de convocatòria pública, el Comitè d'Entitats Obreres i Cooperatives -- subratllava la "trista" situació del país i la "pitjor encara" de "llurs classes obreres". "Davant d'això i sobre tot davant la inqualificable conducta del Govern, que res fa ni deixa fer per a salvar el país de la seva fatal ruïna, la Comissió Mixta Consistorial Pro Zona Neutral, ha decidit convocar una magna Assemblea de totes les forces socials, econòmiques, polítiques, etc., de Catalunya". La Comissió considerava que era "un deure de tots els treballadors de Barcelona i de Catalunya, aportar a la mateixa -- a --

aquesta assemblea- la força immensa del proletariat català que - s'ha imposat a governs molt més forts que el dèbil que avui tan desatinadament regeix els tristos destins d'aquest país", raó per la qual convocava "tots els elements obrers i cooperatistes de -- Barcelona a una assemblea obrera, preparatòria de la general del 10 d'octubre", a celebrar el 22 de setembre al Palau Municipal de Belles Arts. El manifest convocatòria acabava cridant els obrers barcelonins a assistir-hi "per la salvació del nostre país i de - la classe obrera, per la zona neutral i demés reformes econòmiques". Signaven Josep Pros de la Societat de Calderers en ferro, Eladi -- Gardó de la Cambra Regional de Cooperatives de Catalunya i Balears. Josep Puig i Esteve del CADCI, Salvador Vives de la Societat de - Serradors Mecànics, Domingo Casas de la Cooperativa "El Reloj", - Pere Gorga de l'Associació de la Dependència Mercantil, i Fran--- cesc Barot de la Societat d'Obrers Tonelers.

- (153) "Acció", octubre 1915, p. 2. Segons "Acció" l'Assemblea "fou un èxit gran i veritable", entre altres raons pel "nombre extraordinari de representacions d'entitats que hi assistiren": el Palau - de Belles Arts es reunia "quasi plé d'un públic entusiasta" que demostraria segons "Acció" "l'entusiasme existent entre nostres - obrers a favor de les millores interessades". El butlletí esmen-- tat subratlla també que tota la documentació del Comitè (cartells, convocatòries, circulars, etc), havia estat publicada íntegrament o fragmentàriament per bona part de la premsa catalana. Assenyala va també que el Comitè citat s'havia "vingut reunint quasi diària ment, bé en nostre estatge social -del CADCI-, que és també el -- seu -el del Comitè-, bé a casa la Ciutat, preparant els treballs d'organització dels actes celebradors el proper dia 10. El direc-- tor de les nostres oficines, senyor Noguera, junt amb els senyors Agulló, de les de la Lliga Regionalista; Aguilera, secretari de - la Cambra Industrial i un representant de la premsa, s'han encar-- regat de la inspecció de les oficines establertes a Ca la Ciutat, per a l'organització dels esmentats actes, reunint-se allí tots - els matins." V. també la recensió de "La Veu de Catalunya" del 23 de setembre de 1915. De fet l'únic tema que suscità discussions - fou el de la proposta d'ampliació del comitè, feta per alguns de-- legats i que, en ésser posada a votació, "fou aprovada, encara -- que sumats els vots negatius i abstinguts, fóren en major nombre que els afirmatius".

La premsa prestà atenció i remarcà la participació treballadora -

en la campanya per les zones neutrals. V., per exemple, els editorials de "El Poble Català" del 25 de setembre de 1915, Els obrers per la zona franca, i del 27 del mateix mes, El proletariat català en acció. Aquest darrer subratllava que, "per primera vegada, veurem realitzat aquest precepte de la sociologia moderna de la intervenció dels òrgans societaris amb una acció mancomunada amb els elements patronals per una obra de positiva eficàcia - en bé de la producció. I és de remarcar aquest fet perquè és potser el que decidirà aquest anutjós plet entre un govern rebec a tot corrent renovador i poble frisós d'enfortir-se pel seu propi esforç, que tot ho fia a les fonts de la producció (...)." L'editorial contenia algunes crítiques a la inoperància de l'actuació patronal: "Més de dos mesos ha durat la protesta irada de les classes patronals acoblades a l'entorn de les societats econòmiques fent-los de mentors els homes que més errors han acumulat en la seva vida política. (...) Els governants centralistes varen veure que hi havia qui se sortia de to en el cor de les demandes fetes pels catalans i aprofitant aquella nota estrident, donaren una resposta poc en harmonia amb les nostres conveniències i les necessitats del nostre pobre. D'aquí ha vingut la necessitat d'arreglar en línia de batalla i a la vanguardia, les forces socials que integren la democràcia catalana per a què donin l'alt exemple a les classes directores de saber depositar rancúnies, no per més arrelades menys fonamentades, i acceptin la seva cooperació per primera vegada en defensa de les reivindicacions de tot un poble que creu tenir dret a la vida i que no vol morir d'inacció i d'importència."

Els membres de la Comissió d'Entitats Obreres i Cooperatives a favor de la zona neutral, i entre ells Puig i Esteve, signaran la convocatòria a l'acte que organitzava la Comissió Mixta de la Zona Neutral, al costat de Prat de la Riba, Cambó, Lerroux, Coromines, Abadal, etc,- "El Poble Català" del 29 de setembre de 1915. V., enfi, l'atenció que hi presta la premsa dels primers dies d'octubre de 1915. Informacions i articles a la premsa, i conferències, preparen l'ambient per al dia 10 d'octubre. Subratllem, finalment, la informació de "El Poble Català" del 6 d'octubre de 1915, segons la qual, en acudir el comité d'entitats obreres a una reunió "de tots els sindicats de resistència, sota la convocatòria del "titulat Secretari General de la Federació --

Obrera del Ram d'Elaborar Fusta, senyor Martí Vaqué", els membres d'aquell -Pros, Puig i Esteve, Gorga, Casas i Vivés- es trobaren "amb la sorpresa que aquesta no pogué celebrar-se per no haver assistit a la mateixa absolutament cap representació de les societats convocades perquè, segons va dir l'esmentat secretari, "els dilluns els delegats tenen són". Sols estava present el delegat de l'autoritat. Davant d'això, els individus del Comité es retiraren, protestant enèrgicament de les manobres d'algún individu, que per afany d'exhibició personal no dubta en provocar discòrdies, no aconseguint però altra cosa que posar-se en ridícol a si mateix."

(154) "Acció", octubre 1915, p. 2-3. Campanya pro Zona Franca. L'assemblea econòmica i la manifestació d'avui. Catalunya en peu de guerra. Protesta popular contra el govern. - "El Poble Català", 10 d'octubre de 1915. La revista "La Nació" del 16 d'octubre de 1915, p. 8, es mostrava més reticent i la seva recensió discutia la presència de la classe treballadora a la manifestació esmentada del 10 d'octubre. Així, subratllava que "a la manifestació hi estaven representats els distints medis socials, però sobretot, els burgesos i classe mitja". "L'acte -afegia- fou d'una relativa importància, car fóren molts els que deixaren d'assistir-hi, essent principalment l'element obrer el que, pot ser perquè no interpretava aquest acte els seus veritables anhels, més va retreure's, ben diferentment de quan la manifestació demanant les mancomunitats, amb la qual aquesta no té punt de comparació, que era plenament integrada per tots els elements del nostre poble puix era Catalunya tota qui les demanava".

"El Poble Català" del 15 d'octubre de 1915, posava l'èmfasi en els resultats positius de l'acte, car "l'ultimàtum de Catalunya acordat en l'Assemblea magna del diumenge en la que s'hi congregaren totes les forces vives amb l'aval i el referèndum de tot el nostre poble, ha fet trontollar l'estabilitat prou estantiga del govern decidint-lo, passades 48 hores d'aquell memorable acte, a convocar el Parlament, tal com es demanà en les conclusions per a fer efectiva l'aspiració de Catalunya, de què es resolgui sense perdre temps el problema econòmic que amenaça la vida del país."

(155) V., per exemple, "El Poble Català" del 25 de novembre de 1915.

Les minories parlamentàries d'oposició, recollirien en una proposició les conclusions de la passada assemblea, segons "El Poble Català" del 7 de desembre de 1915.

- (156) V. "El Poble Català" del 10 de febrer de 1916, que conté una breu nota sobre la història del projecte. La dimissió de Dato i l'accés de Romanones al poder amb el canvi de situació política, possibilità, segons el mateix governador civil Suárez Inclán, "que mentre Dato es mantigué ferm en no voler concedir el port franc sense ésser discutit al Parlament, el govern liberal ha sapigut vèncer totes les dificultats i l'ha portat a la pràctica per mitjà d'un R. D. "V. també: El port franc. Les seves atribucions. - "El Poble Català" del 17 de febrer de 1916; "El Poble Català" del 19 de febrer de 1916; "El Poble Català" del 23 de febrer de 1916; "El Poble Català" del 24 de febrer 1916. Tanmateix, malgrat l'anunci fet pel governador a la premsa del 10 de febrer, el R.D. del Ministeri d'Hisenda no apareixeria fins l'octubre de 1916.
- (157) "Acció", març 1916, p. 1. Aquest fet, motivà, segons assenyala el mateix butlletí, que el CADCI convoqués "els representants que formaren el Comité de la campanya de les entitats obreres i cooperatives a favor de la zona neutral per a tractar de dit extrem, havent acordat el Comité adreçar-se al ministre per a exposar-li el desig de la classe obrera de què l'explotació del Port Franc sigui concedida al Municipi i no privilegi de cap classe social, i anunciant-li irreductible oposició en cas de no ésser ateses dites aspiracions del proletariat barceloní". Una comissió del Comité visitaria el governador per a posar-li en coneixement aquest acord, que es concretà en un telegrama al govern, al qual fem referència més endavant. El Centre, per la seva banda, "ratificant i secundant dit criteri, s'ha dirigit també per si sol al Govern, reclamant que s'introdueixi en el projecte tan capital reforma, sense la qual faria aquell inacceptable per l'opinió popular. Com que recentment hi ha hagut canvi de ministre, no sabem la sort que els hi espera el projecte i a la demanda de tota la classe obrera barcelonina."
- (158) V. "El Poble Català" esmentat dels dies 19, 23 i 24 de febrer de 1916. V. també l'oposició de la Comissió Consistorial i dels de

legats de les societats econòmiques a "El Diluvio" del 25 de febrer de 1916. La premsa reportaria igualment notícia de nombrosos telegrames en demanda que la concessió del port franc fos feta a l'Ajuntament i no a cap entitat particular. V. així: "El Poble Català" del 6 de març de 1916, el mateix diari dels dies 16 i 25 de març. V. també "El Poble Català" del 23 de març de 1916. ROSELL, F.- El decret del port franc.- "Renaixement", 6 d'abril de 1916, p. 218-220, article que, després d'analitzar críticament el contingut del decret del port franc, manifestava el seu parer contrari a la privatització de la concessió i favorable a la seva municipalització.

- (159) "El Poble Català" del 25 de març de 1916.
- (160) "El Diluvio", 25 de març de 1916. "El Poble Català", 30 de març de 1916.
- (161) El text a "El Diluvio" del 25 d'octubre de 1916. També, "El Diluvio" del 27 d'octubre de 1916; "La Vanguardia", 25 d'octubre de 1916; "El Poble Català", 25 d'octubre de 1916. "Indubtablement, assenyalava "El Poble Català" del 26 d'octubre de 1916, aquest dipòsit comercial que se'ns acaba de concedir, no és ben bé allò pel que s'han vingut fent tantes campanyes a Catalunya, ni és el que pot produir amb rapidesa els efectes econòmics de què és susceptible una zona neutral en tota l'extensió del seu concepte, però sens dubte ens trobem en aquest moment davant un element transformador de la nostra economia i dels nostres procediments de producció, en l'alcang del qual han de sentir tots els partits la sensació de l'alta responsabilitat que han contret amb el país."
- (162) "Acció", desembre 1916, p. 1. "El Poble Català", 28 d'octubre de 1916, transcriu el telegrama adreçat al Marqués de Olerdola a Madrid, signat per Puig i Esteve: "Agradeciendo gestiones obtener depósito comercial CADCI duélese hayan sido excluidas asociadas dependientes del consorcio, siendo las más interesadas en su éxito. Estimariamos modificación Decreto".
- (163) "Acció", abril 1918, p. 5-6. V. més endavant el conflicte que motivà el desig d'aquest gremi d'ésser present al Consorci, a l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 374-376.

- (164) "Acció", abril 1932, p.40.
- (165) "El Poble Català" del 26 d'octubre de 1914. "Acció", novembre, 1914, p.2, conté la lletra completa en francès, signada per --- Puig i Esteve, com a president i Rafael Fons, com a secretari general. Segons l'acció esmentada, l'acord fou pres el 6 d'octubre de 1914 i per unanimitat, "creient complir un sagrat deure d'amistat i de companyerisme, i entenent que amb son acord no decantava cap simpatia a favor de cap de les nacions d'Europa - avui desgraciadament bel.ligerants (...)".
- (166) "Acció", novembre 1914, p. 2. Segons el mateix butlletí, "el -- nombre de firmes recollides al Centre ha estat considerable".
- (167) "Acció", novembre 1914, p. 6; "Acció", desembre 1914, p. 7; "Renaixement", 22, d'octubre de 1914, p.551, i 5 de novembre de -- 1914, p. 576; "Revista Anyal" 1915, p. 262 i 263. V. el text -- complet d'ambdues conferències a la "Revista Anyal" 1915, p.148-164.
- (168) "Acció", abril 1915, p. 2. GUINART I CASTELLA, M.- Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista.Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 229. La mateixa revista, p. 264-265.
- (169) "Acció", febrer 1916, p. 4. Hom hi havia de "projectar la col·lecció de vistes de Bèlgica que posseeix aquesta Secció -d'Educació i Instrucció- i "recol·lidir les ofrenes que voluntàriament - vulguin els assistents deixar a la safata, en favor de les vícti mes d'aquella afligida nació". Les projeccions foren comentades per Marià Vendrell i Ramon Rucabado. "El Poble Català", 28 gener 1916.
- (170) "Acció", març 1916, p.2.
- (171) "Acció", abril 1916, p.2. "La Nau", 12 de gener de 1931 és la -- que afirma que Puig i Esteve "fou membre del Comité de Germanor dels Voluntaris Catalans i protector generós dels orfes de guerra belgues i francesos instal.lats a Arenys de Mar i Sabadell".
- (172) El 8 d'agost de 1917, per exemple, es faria una projecció d'una sèrie de pel.lícules de la guerra, "obsequi de la Cambra Sindical de Cinematografia Francesa", al CADCI.- "El Poble Català", 8 d'agost de 1917.
"Acció" d'agost de 1916, p. 4, assabentava que a petició del còn

sul de Sèrbia a Barcelona, el Consell Directiu del Centre autoritzava la venda d'unes postals per "a contribuir a socórrer el desgraciat i valerós poble serbi".

V. en un altre sentit, l'article de Ramon Rucabado, La joventut comercial i els aconteixements econòmics, al "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes", 1 d'abril de 1916, n. 2, - p. 17 - 18.

- (173) V. per exemple, p. 16 i notes 242 i 245 del segon capítol. p. 239 i sgs. del tercer capítol. Alexandre Galí, subratlla també com -- la tendència cap a la concentració de capital i a la societat -- anònima implicava per a molts romandre dependent per sempre. - Institucions de cultura i moviment científic, artístic i literari de Catalunya ..., text mecanografiat, p. 292 - 293.
- (174) Los conflictos obreros y nosotros. - "Nuestro Programa", 1 de febrer de 1916, p. 1 "Nuestro Programa", del 1 de març de 1916, p. 1 insisteix sobre el mateix tema. V. més endavant l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 379-380.
- (175) V. p. 19 i nota 53 del capítol primer. CARRERAS I PALET, J. - Un troç de la història de Catalunya. La vida i l'obra del que fou el CADCI, p. 5.
- (176) V. més endavant, p. 406 i sgs. D'altres vegades, aquestes crítiques esdevingueren incidents en mitings, com referim a l'apartat Les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 402 i 405-406. V. "Solidaridad Obrera" del 8 de maig de 1918; "Acció", - agost 1918, p. 6, per exemple.
- (177) V. al butlletí "Acció" les repetides crides en aquest sentit, i els aclariments sobre el significat que calia donar al terme -- "dependent". R. Carreras i Palet, als seus records ja citats, - p. 5-6, assenyala que la reforma dels estatuts i la neteja de -- llistes fou feta entre 1916 i 1917 sota "l'esperó" del Sindicat Mercantil, però hem de remarcar aquí que aquesta reforma va ésser realitzada el 1915 i que el Sindicat Mercantil no es fundà fins a finals de 1918. Més endavant hi tornarem. V. L'evolució general del CADCI entre 1914 i 1918, p. 297 i 298.
- (178) PONS I FERRERAS, R. - Memòria del Consell Directiu. Curs de 1914 1915. - "Revista Anyal" 1915, p. 184.

- (179) "Revista Anyal" 1914, p. 82. V. la nota 90 del capítol tercer.
- (180) Sens dubte el 1918 se superaren en molt els cinc mil socis en el CADCI, encara que no puguem precisar la xifra exacta. En un escrit del Gremi de Viatjants i Corredors del CADCI, transcrit a "Acció" de novembre de 1917, p. 6, hom parla que aquest el componen més de cinc mil socis. En un altre escrit de la Secció d'Organització i Treball, dirigit a diverses entitats econòmiques, publicat a "Acció" del setembre de 1919, p. 19, hom parla de sis mil i escaig socis del Centre. I en l'Anuari de Catalunya de l'any 1917, Noguer i Comet, a l'article titulat Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, p. 199 subratlla que l'entitat "compta avui amb més de 5.000 socis actius o de número i uns 250 protectors".

Fel que fa a les dades dels altres anys, V. els butlletins "Acció" de febrer de 1915, p. 1; febrer 1916, p. 2; i gener 1917, p. 4. Assenyalem, finalment, que la baixa de socis, experimentada -- entre 1914 i 1915, fou deguda especialment a les baixes que causà l'epidèmia de tifus de finals de tardor i començament d'hivern de 1914. Les obres del nou local, per un altre costat, ajudarien també a estancar el creixement d'afiliats al CADCI com s'assenyala a la nota 192 d'aquest mateix capítol.

- (181) "Acció", juny 1915, p. 1 i 2.
- (182) Durant el mes de juny, es produïen 151 entrades de nous socis i 16 de protectors ("Acció", juliol 1915, p. 3), el mes de juliol -- més d'un centenar ("Acció" d'agost, p.2), l'agost un centenar i mig ("Acció" de setembre, p. 2) i durant els mesos de setembre i octubre més de 400 ("Acció", novembre, p. 2). Malgrat que aquestes xifres donaven un augment proper al desitjat, uns 800, "Acció" de febrer de 1916, p. 2, precisava que durant l'any 1915, el Centre havia tingut "l'ingrés efectiu de 501 socis actius i un centenar de protectors".

Els butlletins esmentats cridaven a la tasca proselitista per -- part dels socis. Així, "Acció" de juliol de 1915, p. 3 subratlla que calia arribar a aquella xifra d'un miler de socis més, perquè era "absolutament indispensable" que ingressessin "per a assegurar el desenrotllament del Centre i la realització dels plans que el Consell Directiu i la Comissió Administrativa tenen respec

te a les qüestions de caràcter econòmic, exposades en els darrers Consells generals i que constitueixen delicadíssims problemes que ha d'afrontar resoltment, urgentment, el Centre". Per aquesta raó estimulava els socis a captar-ne de nous, però "un ingrés real i positiu, de socis que sentin la vida del Centre, que en ell es trobin bé i s'hi adaptin i arrelin, no de trànsfuges, que sols per compromís deixin escriure llurs noms en les propostes i al cap de dos o tres mesos es donen de baixa, moltes vegades sense haver pagat cap rebut o el primer només".

- (183) El butlletí "Acció" d'octubre de 1916, p. 7, en aquest sentit, recordava que no feia molt, "abans del darrer estiu, bastà una excitació en aquestes columnes per a què en un parell de mesos obtinguéssim una entrada de prop de 400 socis". Aquesta mateixa crida recordava que els socis del CADCI "són avui prop de 4000" i que "encara queden molts milers de companys nostres de treball i de pàtria, que viuen allunyats de les associacions professionals, per no comprendre segurament el que als seus interessos propis convé". La crida subratllava també que "la vida del Centre és ufanosa, com poc altres societats de nostra terra, segurament"; però que el mateix desplegament i desenrotllament de l'entitat, produïa un augment proporcional de les "seves càrregues, augmentades amb les despeses que ens ocasionen les operacions i contractes que hem tingut que convenir per a garantir la possessió del nostre Casal". No n'hi havia prou, manifestava més endavant, "amb una administració curiosa com la que per tradició es du en aquesta casa i que anyalment mereix l'aprovació unànim de les reunions de socis. Cal engroixir constantment, normalment, per dir-ho així, les fonts d'ingressos amb què podem comptar, entre quals fonts la primera i més important serà sempre les recaudacions de quotes."

L'any no s'acabaria amb cinc mil socis, però val a dir que al llarg de l'any 1916, l'augment havia estat d'un miler de socis, doblant d'aquesta manera l'increment de l'any anterior que havia estat de cinc cents.

- (184) A part del butlletins esmentats a les notes anteriors, V., per exemple, "Acció" de febrer 1917, p. 1; abril 1917, p. 1, etc. En canvi, a part de finals de 1917, deixen de publicar-se aquestes

dades pel que resulta més difícil seguir l'evolució de les xifres.

- (185) FONS I FERRERAS, R.- Memòria cit. "Revista Anyal" 1915, p. 188.
L'augment de socis, segons Rafael Pons, havia de possibilitar --
també una actuació molt més eficaç del Centre en els problemes --
dels dependents, en gaudir aquest d'independència econòmica.
- (186) "Acció" de març de 1917, p. 7. "Acció" d'octubre de 1918, p. 5.
El tiratge anava destinat als socis i simpatitzants, i era en --
aquest sentit, un instrument de propaganda del CADCI. Pel que fa
a la presentació d'"Acció", el número de gener de 1917 introduïa
algunes modificacions tipogràfiques. A partir de 1917, com as--
senyalàrem a l'apartat anterior, "Acció", a causa de l'augment --
del preu de paper, reduïria el nombre de planes, bé que ho com--
pensés amb la utilització d'un tipus de lletra més petit. (V. la
nota 129 d'aquest mateix capítol).
- (187) Les xifres corresponen als ingressos. Pel que fa a les dades del
curs 1914-1915, V. nota 91 del tercer capítol.
El que dèiem allí per als cursos anteriors, serveix per a l'eta--
pa 1914-1918.

Vejam l'evolució de les xifres d'ingressos, despeses i sobrants.
Tanmateix, cal assenyalar que les dades per al curs 1916-1917,
estan confeccionades d'acord amb el que establien els nous esta--
tuts, reformats el primer de desembre de 1915.

<u>Cursos</u>	<u>Ingressos</u>	<u>Despeses</u>	<u>Sobrants</u>
1914-1915	55.000	37.000	18.000
1915-1916	57.500	38.500	19.000
1916-1917	61.000	32.500	28.500
1917-1918	75.600	43.300	32.300
1918-1919	90.400	60.600	29.800

La font per a les dades pressupostàries, és sempre el número ---
d'agost d'"Acció", llevat de les del curs 1917-1918 que aparei--
xen al número de setembre de 1917.

Hem d'assenyalar que les xifres del curs 1916-1917, elaborades
d'acord amb les pautes anteriors a aquella modificació esmentada
dels estatuts, haurien estat respectivament 76.124, 47.624 i --
28.500 respectivament. El sobrant romanía el mateix, perquè el
que variava era la col.locació dels diversos conceptes en un or--

dre o en l'altre. Així, en els nous estatuts, el cobrament de -- les quotes dels socis protectors no entrava en els ingressos generals, sinó que anaven directament a parar a la Secció d'Educació i Instrucció. Tampoc no figurava en la nova modalitat, dins dels ingressos, el concepte "paper pendent de cobrament". La modificació dels estatuts, en retocar la relació econòmica entre -- la Secció d'Organització i Treball i el Centre, afectava els ingressos generals també. Aquestes correccions disminuïa, en el -- nou pressupost, les subvencions a la Secció d'Educació i Instrució -- que ara, com hem dit cobrava directament les quotes dels socis protectors -- i especial a la de Socors Mutus, a part d'alguna altra variació.

Pel que fa a la quota, aquesta seguí essent d'una pesseta amb cinquanta cèntims.

Pel que fa a la composició dels ingressos, aquests es composaven, com en els de les èpoques anteriors, per les subvencions, per -- les indemnitzacions que li pagaven les seccions d'Organització i Treball i Socors Mutus pels serveis de personal, estatge i altres per les quotes suposades d'un petit nombre de socis actius (44), ja que els nous estatuts feien revertir indirectament els diners de les quotes a la caixa general, i pel producte del cafè i billars.

Les subvencions procedien de l'Ajuntament que, a partir del curs 1917-1918, passà de mil a dues mil pessetes; de la Diputació que el curs 1916-1917 passà de 1200 a 2000 pessetes i a 2750 el 1918-1919; de la Cambra de Comerç, de 500 pessetes que, a partir del curs 1917-1918 desapareixé dels pressupostos.

Pel que fa a les despeses, vejам les xifres adjunts, encara que, a partir del curs 1916-1917, a causa de la nova pauta estatutària, les subvencions a Socors Mutus i Educació i Instrucció baixen, i la d'Organització i Treball sols representa una petita part dels seus ingressos:

<u>Cursos</u>	<u>Educació</u>	<u>Socors M.</u>	<u>Propaganda</u>	<u>Organització i T.</u>
1914-1915	6.900	6.210	1.200	1.200
1915-1916	7.350	6.480	1.500	1.200
1916-1917	1.600	118'80	1.500	1.500
1917-1918	2,000	118'80	1.800	2.100
1918-1919	4.200	118'80	1.800	2.700

288 (Caixa de resistència)

<u>Cursos</u>	<u>Esports</u>	<u>Biblioteca</u>	<u>Despeses generals</u> (personal i despeses secretari)
1914-1915	1.800	900	13.228
1915-1916	1.800	1.020	14.940
1916-1917	2.400	1.080	19.202
1917-1918	3.000	1.200	26.744
1918-1919	3.600	1.500	34.760'83

Afegim-hi, a més, una subvenció anual de 60 pessetes a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

A continuació exposem les xifres que pagaven les seccions de Socors Mutus i Organització i Treball en concepte d'indemnització a la caixa del Centre "pels serveis de personal, estatge i demés que el Centre li proporciona" i que formaven part del capítol d'ingressos:

<u>Cursos</u>	<u>Socors M.</u>	<u>Organització i T.</u>
1914-1915	500	
1915-1916	600	
1916-1917	900	50.576
1917-1918	1.200	59.684
1918-1919	1.500	67.274

Assenyalarem igualment les quantitats de les partides destinades a la Secció d'Educació i Instrucció, a les que hom aspirava arribar amb les subvencions a dalt indicades i les quotes dels socis protectors:

<u>Cursos</u>	<u>Educació i Instrucció</u>
1914-1915	
1915-1916	
1916-1917	7.700
1917-1918	9.000
1918-1919	11.700

Fel que fa als sobrants, aquests passaven a la Comissió Administrativa de l'Edifici Social.

"Acció" d'octubre de 1916, p. 1-6, detallava l'inventari general de bens i efectes que constituïen l'actiu del Centre el 30 de juny de 1916, i que, deduïts els crèdits de J.B. Bassegoda, de Josep Noguera i de Socors Mutus, pujava en pessetes 539.553'27, dels quals 87.812'04 corresponien a la Secció Permanent de Socors Mutus.

Fel que fa als pressupostos de les seccions, aquí assenyalarem solament els de la Secció d'Organització i Treball dels cursos:

1916-1917:	61.100
1917-1918:	72.500
1918-1919:	82.100

Les xifres són les mateixes per a ingressos i despeses. La font: "Acció" d'agost de 1916, p. 3; de setembre 1917, p. 17; d'agost de 1918, p. 6.

V. també el resum del moviment de la Caixa durant el curs 1914-1915 a la "Revista Anyal" de 1915, p. 189, i durant el curs --- 1917-1918 a "Acció", setembre 1918, p. 1. Els totals:

1914-1915: 63.732'85

1917-1918: 107.426'62.

V., enfi, la nota 920, pel que fa a la Secció de Socors Mutus.

- (188) V. nota 102 del tercer capítol. ARAGONÉS I FONTANET, R.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de --- 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 193. Ramon Aragonés, esmenta també els alumnes que deixarem d'assistir com a "mesura prudencial" davant l'epidèmia.
- (189) "Acció", abril 1932, p. 6; "Acció", setembre 1916, p. 6; "Acció", setembre 1917, p. 6 "Acció", d'abril de 1932 dona la xifra de - 34 assignatures per als cursos 1916-1917 i 1917-1918 a diferència de les que assenyalen els dos darrers butlletins esmentats, i que són les que hem transcrit a dalt. Les xifres transcrites coincideixen igualment amb les dels programes editats d'ambdós cursos, raó de la nostra tria.
- (190) V., en aquest sentit el butlletí "Acció" de juliol de 1914, p.1; de maig de 1915, p. 3, de juliol 1915, p. 3; d'agost de 1915, p. 3; de maig de 1916, p. 2; de maig 1917, p. 2; de maig de 1918, p. 1, pel que fa als avisos als posseïdors de cèdules que passessin a cobrar els interessos de les cèdules citades.
- El Consell General Ordinari de socis del 28 de juny de 1914, -- aprovaria la Memòria de la Comissió Administrativa així com el seu estat de comptes (V. "Acció", juliol 1914, p. 1-2. La Memòria a la "Revista Anyal" 1914, p. 84-88).
- El curs següent, el Consell Directiu del Centre, a petició de la Comissió Administrativa de l'Edifici Social, sotmetria la gestió d'aquesta en un consell general extraordinari, expressament convocat per a aquest tema per al 25 de juny de 1915. Puig i Esteve, en nom de la Comissió donaria compte del cost de les obres d'habilitació del nou local que s'apropava a les cent cinquanta mil pessetes. Puig i Esteve, subratllaria "la situació econòmica del Centre, ben satisfactòria, com ho demostra l'esforç realit-

zat durant l'any transcorregut, que malgrat totes les contrarietats provinents de la situació perquè travessà nostre país i que en nostra casa es reflectiren intensesment, es podé no sols atendre totes les necessitats socials, sinó entregar a la Comissió Administrativa, per al seu comès, prop de 10.000 pessetes més de les pressupostades". Els comptes foren exposats i deixats sobre la taula, a proposta de la mateixa Comissió, per si algú soci volia examinar-los, per a ésser aprovats al Consell General Ordinari de dos dies després. V. "El Poble Català", 21 de juny de 1915; "Acció" de juny de 1915, p. 8; "Acció" de juliol 1915, p. 1-2.

En un altre Consell General Extraordinari, el 1 de desembre de 1915, hom sotmetria a l'aprovació dels socis un projecte de contracte, concertat pel Consell Directiu amb el Banc Hipotecari i "que representava el coronament, l'etapa definitiva i a la vegada de consolidació, de l'obra econòmica iniciada amb l'adquisició del nostre Casal". Pel contracte, hom estipulava amb l'entitat bancària esmentada un préstec, amortitzable en el terme màxim de cinquanta anys, per l'import de 250.000 pessetes, a fi de "cancel·lar les hipoteques que, a favor de don Francisco Simón i Font i del Círculo Ecuéstre de Barcelona, pesaven sobre el Casal del Centre. En aquest darrer Consell hom aprovaria també un altre préstec "de caràcter complementari que feia referència a un altre debitori contractat pel Centre al comprar el Club de Mar".

V. "Acció" de desembre de 1915, p. 1, i gener 1916, p. 1.

El butlletí "Acció", diverses vegades, portà renúncies de possessors de cèdules a cobrar llurs interessos o donatius d'aquests a favor d'alguna secció. V. "Acció" d'octubre de 1914, p. 3; de novembre 1915, p. 1; de novembre de 1916, p. 1; de gener de 1917, p. 1; de març de 1917, p. 4; d'abril de 1917, p. 4; de febrer de 1918, p. 1; de juny de 1918, p. 1; d'agost de 1918, p. 2.

Assenyalem, finalment, l'evolució dels pressupostos de la Comissió Administrativa:

Cursos	<u>Ingressos</u>	<u>Despeses</u>	<u>Sobrants</u>
1914-1915	32.960	21.513	11.447
1915-1916	28.246'65	19.209'46	9.037'19
1916-1917	38.192	23.942	14.250
1917-1918	41.699	25.099	16.600

La font: els butlletins "Acció" de setembre de 1914, 1915, 1916 i novembre de 1917, p. 1.

Els ingressos, en línies generals, estaven formats pels sobrants dels pressupostos del Centre, els lloguers, el lloguer de la Sala d'Actes, les subscripcions de cèdules, i les quotes voluntàries i donatius. Les despeses, per la contribució, despeses generals, interessos de les cèdules, mobiliari, anualitat al Banc Hipotecari que amb 16.227'10 pessetes era la partida més forta de les despeses, a partir del curs 1916-1917, etc.

Els sobrants es destinaven a "pagar comptes de les obres de restauració de l'Edifici Social".

(191) "Acció", setembre 1914, p.2, 10 i 12; "Acció" d'octubre 1914, p. 3, 5 i 8.

Fel que fa a la Secció d'Educació, "Acció" de setembre 1914, p. 2-3, subratllava que el Centre havia "procurat també constantment, introduir en les seves aules totes aquelles millores necessàries tant de caràcter pedagògic, per a facilitar la millor comprensió de les explicacions del professor, com del material, per a obtenir millor comoditat per a l'alumne. Instal·lades les classes des de l'abril darrer en nostra casa pròpia de la Rambla de Santa Mònica, 25, totes les aules han estat construïdes i arranades per a aquest fi, i han estat totes amoblades amb modern material, que creiem satisfarà les aspiracions de l'alumne més exigent. També ha estat construït expressament el laboratori de Química, on cada alumne tindrà la seva instal·lació independent -- d'aigua i gas."

El butlletí "Acció", aniria informant de l'habilitació de sales per a secretaria de la Secció d'Organització i Treball ("Acció" dels mesos d'octubre 1914, p. 7; de gener de 1915, p. 7; d'abril 1915, p. 8); de la instal·lació del telèfon interurbà i de la telefonia privada ("Acció", novembre 1914, p. 2; de febrer 1915, p. 2; i d'abril 1915, p. 2), de l'adquisició d'aparells de ventilació per a les classes ("Acció", novembre 1914, p. 4), del final de les obres del local destinat per a vestidors del Gimnàs ("Acció", novembre 1914, p. 8), de les obres esmentades de construcció de "cinc espaioses classes" damunt de la Sala d'Actes ("Acció", desembre 1914, p. 4), de la instal·lació del laboratori fotogràfic ("Acció" de desembre 1914, p. 4; d'abril 1915, p. 4; maig --

1915, p. 5 i març 1916, p. 5), de l'habilitació de la Sala del Gimnàs amb tot el seu equipament ("Acció", desembre 1914, p. 8, i finalment, de l'habilitació de l'edifici surant del Club de Mar ("Acció" de març 1915, p. 8).

V. la nota 193 d'aquest capítol.

- (192) El butlletí "Acció", seguia assabentant de les darreres obres que mancaven en aquest sentit, així com del final de les obres d'instal·lació de les oficines generals del Centre que fou la darrera dependència en arranjar. "Acció", novembre 1915, p. 1-2. Aquest mateix butlletí, assabentaria de noves millores introduïdes o de material adquirit: "Acció" de novembre de 1915, p. 3 (adquisició de material escolar); "Acció" d'octubre 1916, p. 8, i de novembre de 1916, p. 3 (millores en les aules de les Escoles); "Acció" de març de 1917, p. 4 (donatiu de bancs per a les Escoles per la Cambra de Comerç i Navegació); "Acció" de maig de 1918, p. 5, de -- juny de 1918, p. 4, i juliol 1918, p. 5 (instal·lació d'un cortinatge per a l'escenari de la Sala d'Actes); i la reforma del Cafè del Centre ("Acció", setembre 1916, p. 2, la qual, a més, assenyala l'horari de funcionament del cafè que es cloïa a la una de la matinada els dies feiners, i els dissabtes fins a les dues). V. també pel que fa al cafè, "Acció" de maig 1917, p. 2; d'octubre -- 1917, p. 1.

Les obres havien d'incidir sobre les activitats del Centre en impedir sovint l'organització d'actes i festes, segons la Memòria esmentada del Consell Directiu del curs 1914-1915, llegida per R. Pons i Ferreres, ("Revista Anyal", 1915, p. 186-187). "Aquestes reformes -afegia- s'han traduït, a més en l'estancament general del creixement del Centre, quant al seu nombre de socis. No obstant, els pressupostos generals del Centre i els de la Comissió Administrativa de l'Edifici Social s'han tancat aproximadament amb els sobrants que se'ls havia atribuït en confeccionar-los. Això -- vol dir que la situació econòmica del Centre és satisfactoria -- (...)." V. més endavant, la p. 317 i la nota 851 d'aquest capítol. V. també la Memòria citada de R. Aragoné Fontanet de la Secció -- d'Educació i Instrucció, a la "Revista Anyal" 1915, p. 196, sobre les millores introduïdes a les aules.

La Secció Permanent de Propaganda Autonomista fóra la que, en particular es ressentiria de la disminució d'actes que assenyala --

Rafael Pons en el curs 1914-1915, sobretot a causa de les obres de la Sala d'Actes. V. GUINART I CASTELLA, M.- Memòria de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista. Curs de 1914-1915, "Revista Anyal", 1915, p. 225.

- (193) Rafael Pons, a la Memòria esmentada del curs 1914-1915, a la "Revista Anyal" 1915, p. 187, manifestava: "L'any passat el Centre va realitzar el seu somni daurat d'adquirir un edifici propi. Enguany, el Centre ha acabat de posar aquest edifici en les condicions que li calien per a seguir avant en el seu creixement irresistible (...). La terminació de les obres de reforma és el resultat de l'any que més ens plau poder sotmetre a la vostra aprovació. No crec pecar d'exagerat, si afirmo que les festes de llur inauguració han estat de la categoria més elevada que ens podíem imaginar. El seu ressò ha arribat a tots els àmbits del Comerç -- barceloní. Una veritable riuada de gent comparegué a la major --- part dels diferents actes que comprenien les festes, especialment a la sessió inaugural del primer dia i al concert coral del darrer dia. Tan grans com són aquestes sales i ja tornarem a trobar-nos massa justos de local. S'ha vist ben clar que hi havia veritable interès popular en adonar-se del que era el nou casal del Centre, i també s'han vist ben clars els immensos avantatges que --- d'ell se'n poden obtenir. Les moltes alabances que en sentírem en tota la setmana de les festes i els diferents actes d'aquestes mateixes, són prova evident del que dic, Tothom ha quedat admirat de l'encertada distribució de les dependències que componen aquesta casa i que fan ressaltar la sàbia composició de nostra entitat. Amb la casa pròpia, tal com ara queda arranjada, cada Secció de per sí i el Centre en conjunt, en queden beneficiats. Amb les noves sales per a classes, la Secció d'Educació i Instrucció podrà atendre les nombroses peticions de matrícula que aquests darrers anys es veia obligada a rebutjar, ben contra el seu desig per manca material de lloc on enquibir els deixebles. Amb el temps que ja funciona el dispensari, s'han tocat prou els positius resultats que n'esdevenen per a la Secció de Socors Mutus, en particular, i per a tots els socis del Centre en general. Amb la sala de conferències, allunyada de tot soroll i força espaiosa, tindrà la Secció de Propaganda Autonomista lloc adequat on exterioritzar les seves doctrines. Amb les noves oficines de la Secció de Relació i

Treball quedarà aquesta instal·lada folgadoament i la Borsa del -- Treball podrà rebre una organització definitiva. Amb l'higiènic -- gimnàs ja s'ha vist el major profit que havia començat a treure'n la Secció d'Esports i Excursions. Amb el cafè, billars, oficines generals, biblioteca i gran sala d'actes, tota la vida del Centre rebrà el nou impuls que tots li desitgem."

V. més endavant, les activitats permanents, p. 64 i sgs.

El 12 de juny de 1915, per una altra banda, hom inaugurava les -- cinc aules construïdes sobre la Sala d'actes. V. "Acció", abril - 1932, p. 5. V. també la nota 191.

- (194) El Consell general ordinari del 27 de juny de 1915, aprovà les ba ses per a cedir a particulars o entitats la Sala d'actes. Aquesta solament podria deixar-se per a actes de caràcter patriòtic, eco nòmic, cultural o benèfic, i no podria ésser cedida "per a cap me na d'espectacle que pugui semblar o convertir-se en immoral fins contra la voluntat dels seus organitzadors, ni per a actes públics o espectacles en els quals es fixin drets d'entrada, com tampoc es podrà cedir per a reunions de caràcter religiós o confessional, ni per a actes contraris als ideals del Centre, així com tampoc per a mitings electorals, encara que siguin per a propagar candidatures afectes a la causa de Catalunya.

Emperò es podrà cedir pel Consell Directiu sempre que es tracti d'actes ben definida i manifestament patriòtics, en els quals hi prenguin part o hi tinguin representació la totalitat o la major part de les branques del nacionalisme català."

En concepte de lloguer, havien de pagar-se 75 pts. per un matí i 100 per una tarda o vespre, "anant, a més, a càrrec del llogater, l'enllumenat amb arranjament a la següent tarifa: enllumenació -- plena: 10 pts. hora; mitja: 7 pts. hora." V. "Acció" d'agost de - 1915, p. 2-3.

El Centre deixaria la sala, a la Lliga Regionalista per al banquet, celebrat el 30 de gener de 1916, en honor d'Abadal i Duran i Ven tosa, segons "Acció" de febrer de 1916, p. 2, no solament perquè "es tractava d'una festa en honor de dues eminents personalitats (...), amics cordials del Centre", sinó per "no tenir l'acte ca-- ràcter de miting ni de reunió pública, per ésser l'entrada a la - mateixa per rigurosa invitació personal"; la sala es deixà "amb - les condicions acostumades de pagament de lloguer (...)"

El Centre cediria, "amb les condicions de costum", el local a la Unió Catalanista per a les conferències de Martí i Julià, el 23 de maig de 1916 (V. "Acció", juny 1916, p. 3) i el 13 de juny de 1916 (V. p. 269 i nota 73 d'aquest capítol).

El 29 i 30 d'abril de 1916, s'hi celebraria la V Assemblea de la Unió de Vinyaters de Catalunya ("Acció", maig 1916, p. 2.); el -- maig de 1917, hom hi desenrotllaria un acte nacionalista amb participació de valencians i bascos ("Solidaridad Obrera" del 29 de maig de 1917); el 2 de juliol de 1918, la Confederació Regional del Treball de la CNT hi celebraria el míting de clausura del Congrés de Sants (LLADONOSA, M.- op. cit., p. 95); etc.

- (195) "Acció", juny 1916, p. 1.
- (196) En principi s'havia previst per al 18 de juny de 1916, però s'ajornà al 9 de juliol. V. "El Poble Català" del 16 de juny de 1916; - "Acció", juny 1916, p.1-2; "Acció", juliol 1916, p. 1 ; "El Poble Català" del 8 de juliol 1916.
- (197) "El Poble Català", 10 de juliol de 1916; "Acció" d'agost 1916, p. 3-4.
- (198) V. notes 1911192.
- (199) V. més endavant, Les seccions entre 1914 i 1916, p. 421.
- (200) V. la llista de cases que feien preus especials o descomptes del 10, 20 o 25 % als socis del CADCI, a "Acció" de març 1917, p. 15; abril 1917, p. 15; maig 1917, p. 14 i 15; juny 1917, p. 23; agost 1917, p. 12, etc.,. Es tractava de cases de venda d'articles fotogràfics, bisuteria, camiseria, farmàcia, panyeria, sastreria.
- (201) V. més endavant Les seccions entre 1914 i 1918, p. 415 .
- (202) La "Revista Anyal" de 1915, conté les conferències del VIII Curs Internacional d'Expansió Comercial a Barcelona: Geografia general d'Espanya i psicologia dels pobles hispànics, a cura de Marià Vendrell; Les indústries hispàniques, per Francesc Blanch; La Minería i l'agricultura espanyoles, a cura de Joaquim Estrems; El comerç i l'utilitatge a Espanya, per Ferran Boter; i Es fruits del VIII Curs Internacional d'Expansió Comercial, a cura de Ramon Rucabado. Segueixen els textos d'altres conferències pronunciades al CADCI: -- Barcelona, cent cinquanta anys enrera, per Ramon Nonat i Comas; --

Necessitat de les consultes de puericultura, el seu objecte, funcionament i resultats que s'hi obtenen, pel doctor Enric Mias i Codina; Valor educativo e importancia de los Museos Comerciales, pel pare escolapi Pantaleón Galdeano; i Posició de Catalunya davant del problema europeu, a cura de Rovira i Virgili. Cròniques d'excursions: al Santís (Suïssa oriental), per Antoni Campanyà; als ports de Pajares, d'Arbas i Peñón de los Celleros, per Joaquim Elias i Juncosa; i a Fortillo, pel mateix J. Elias i Juncosa. Finalment, la secció oficial de memòries del Consell Directiu i de les juntes de govern de les seccions del curs 1914-1915, estat de comptes de la Caixa general, Comissió Administrativa i Biblioteca, discursos pronunciats en la festa de repartiment de premis del curs 1913-1914 pel president de la Secció d'Educació i Instrucció J. Bas i Soler, i pel professor J. Viñas i Campanyà, la memòria llegida per Ernest Bretó i Nolla en la inauguració oficial del Dispensari; i les efemèrides del Consell Directiu i de les diverses seccions.

- (203) V. el moviment de la caixa de la Biblioteca durant l'any econòmic de 1914 a 1915, a la "Revista Anyal" 1915, p. 191. Les entrades i sortides hi sumaven la quantitat de 1035'70 pessetes. El capítol que pujava més, era el de les subscripcions a diaris i revistes --- (366'45 pts.), seguit del de la compra de llibres (178'65 pts.). Seguien despeses per l'adquisició d'una taula "bureau", sou d'un empleat per a dies festius, etc. Entre els ingressos, hi figuraven --- també, a més de la subvenció del Centre, quotes voluntàries (115 pts), venda de 963 estatuts (240'75), etc.

Pel que fa a les adquisicions i donatius, hom en pot seguir el moviment al butlletí "Acció": mesos de setembre 1914, p. 12; octubre --- 1914, p. 3; novembre 1914, p. 3; desembre 1914, p. 3; febrer 1915, p. 3; març 1915, p. 3; abril 1915, p. 3; maig 1915, p. 4; juliol --- 1915, p. 4; agost 1915, p. 4; novembre 1915, p. 2; gener 1916, p.3; febrer 1916, p. 3; març 1916, p. 2; juny 1916, p. 3; setembre 1916, p. 3; febrer 1917, p. 2; abril 1917, p. 2; maig 1917, p. 2-3; agost 1917, p. 2-3; agost 1918, p. 2-3.

- (204) "Acció", febrer 1917, p. 1. La ponència, era formada per Rafael --- Fons, Joan Bas, Josep Puig i Esteve i Josep Sala. Per a la tasca --- que hi feu Rafael Fons, V. la nota 249 d'aquest capítol.

- (205) "Acció", març 1917, p. 2. "Acció", maig 1917, p. 2.

(206) "Acció" de juny de 1917, p. 1.

(207) El Consell General extraordinari fou convocat, primer, per al 16 de juny de 1917, segons "Acció" de juny de 1917, p. 1, sota l'ordre del dia següent: 1. Proposició del Consell directiu referent a la creació en el Centre d'una Caixa d'Estalvis, i 2. Discussió i aprovació del Projecte de Reglament de la mateixa. Tanmateix -- aquest s'aplaçà o se'n convocà un segon, car "Acció" de juliol de 1917, p. 1 no dóna cap informació sobre aquell, i anuncia novament un Consell general extraordinari per al 28 de juliol, sense assenyalar si es va aplaçar o no l'anterior, amb l'ordre del dia reduït -- al segon punt del que hom havia anunciat per al mes anterior. "Acció" d'agost de 1917, p. 1, informa de la celebració del Consell general extraordinari del dia 28 de juliol de 1917. Cas que se'n haguessin celebrat dos, el primer consell, hauria aprovat la creació de la Caixa d'estalvi, mentre el segon el reglament.

"Acció" de juliol de 1917, p. 2-4, conté el projecte de Reglament de la Caixa d'Estalvi. Pel primer article, al "Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, entitat obrera, acorda la creació d'una Caixa d'Estalvi, com a organisme agregat al Consell Directiu del Centre, però funcionant amb comptabilitat i organització pròpies, sota el govern i administració d'un Patronat." L'objectiu de la Caixa, segons el mateix article, era "fomentar -- els sentiments de bona economia entre els socis del Centre i parents més propers, facilitant-los l'esmerçament de llurs estalvis en forma col·lectiva, que els permeti obtenir-ne el major rendiment possible".

Segons el reglament, tindrien dret a "gaudir els avantatges de la Caixa, els socis actius i protectors del Centre, les seves mullers, els seus pares, les seves filles, germanes i nebodes carnals, mentre siguin solteres, i els seus fills, germans i nebots, mentre siguin menors de quinze anys"; Els imposadors percibiran un interès anual del 3%; i les quantitats acumulades a la Caixa es dipositarien diàriament "en un compte corrent obert en una o més entitats bancàries catalanes de reconeguda solvència, i després, a mida de llur importància, s'invertiran en valors de cotització normal a la Borsa de Barcelona, preferint els que pertanyin a corporacions o entitats catalanes o que explotin negocis radicats a Catalunya". Quedava prohibida "la inversió de quantitats en hipoteques ni préstecs personals; únicament i com a excepció, la Caixa podrà prestar

al Centre quantitats reintegrables, però el seu import no podrà - mai excedir del 15% del total que acreditin els imposadors", quantitats que, en aquest cas, havien d'ésser "dedicades exclusivament al millorament d'immobles de la seva propietat o a la compra de -- nous, però en cap cas per un import superior a la meitat de llur - valor". Els beneficis nets que s'obtinguessin, serien distribuïts d'aquesta manera: 50% entre els imposadors a la Caixa, "a prorrota de la que importi l'interès del 30% que els hagi correspost a fi d'any"; 30% a fons de reserva de la Caixa; i 20% a entregar al Centre en concepte de lloguer, llum i "altres serveis de caràcter general que faciliti a la Caixa".

El Govern i administració de la Caixa, dependrien directament "de la direcció d'un patronat de cinc persones, compost en la següent forma: President, que ho serà per dret propi el mateix del Centre, dos vocals, socis actius del Centre, que siguin imposadors de la - Caixa, i dos vocals assessors, socis o no del Centre, que siguin - persones de reconeguda competència administrativa". Tots els --- càrrecs del Patronat eren gratuïts i llur elecció havia de fer-se al si del Consell General ordinari de socis, amb una duració de -- quatre anys i renovació per meitat cada dos. Sota "les més immedia tes ordres del Patronat", actuaria un Administrador de la Caixa, - que actuaria com a secretari del Patronat, però sense vot. Hom pre veia el funcionament de juntes generals ordinàries i extraordinà-- rries, a les que tenien dret a assistir, amb veu i vot, "tots els - socis del Centre que siguin imposadors de la Caixa". Aquest Regla ment fóra aprovat, amb "algunes esmenes" al Consell general esmenat del 28 de juliol de 1917, segons "Acció", agost 1917, p. 1. Pel que fa a les esmenes, citem la correcció que hom feu en la distri bució dels beneficis, que rebaixà al 40% l'anterior 50% previst -- per als imposadors, al 25% l'anterior 30% previst per al fons de - reserva, tot distribuïnt el 15% resultant d'ambdues deduccions, -- "entre els empleats de la Caixa a criteri del seu Patronat". V. Re- glament de la Caixa d'Estalvis a l'edició dels Estatuts del CADCI, edició feta pel mateix Centre, sense data, probablement el 1917, - p. 13-19.

(208) "Acció", novembre 1917, p. 1.

(209) "Acció", desembre 1917, p.1; "Acció", gener 1918, p.1; "El Poble -

Català", 15 de desembre de 1917. El Patronat, després de l'elecció, quedà constituït per Rafael Pons, com a president del Centre; Enric Parès, Josep Puig i Esteve, Manuel Bofarull i Baltasar Fiol. El servei d'administració fóra confiat a l'antic dependent de les oficines del Centre, Josep Arabio-Torre i Lafont. V. "Acció", febrer 1918, p. 1.

- (210) "Acció", febrer 1918, p.1; "Acció", març 1918, p. 1-2; "Acció", -- abril 1918, p. 1-2. Celebrada la conferència, les oficines de la Caixa d'Estalvi, instal·lades en les generals del Centre, "s'obriren per als imposadors, que en gran nombre acuciren a sol·licitar l'apertura de llibretes".

Hom pot seguir el moviment de la Caixa a través del butlletí "Acció". V. els números d'abril 1918, p. 1; de maig de 1918, p. 1; de juny de 1918, p. 1; de juliol de 1918, p. 1; d'agost de 1918, p. 2; i de setembre 1918, p. 1, pel que fa a aquest períodes. El 24 de juliol de 1918, existien 334 llibretes obertes, i en el mes comprés, entre el 26 de juny darrer i el 24 de juliol citat, hom havia verificat les operacions següents:

Imposicions	Ptes.	18.624'38
Reintegraments		12.905'78
Llibretes noves		16
Ràssec de comptes corrents		54.822'85
Total de llibretes obertes		334

"El nou organisme no s'organitzà pas com una vulgar còpia dels seus similars -assenyala "Acció" d'abril de 1932, p. 3- ja existents, ço que hauria inutilitzat la seva creació, sinò que es caracteritzà per determinades novetats i facilitats de funcionament, que aquells altres no oferien ni podien oferir. Així, la nostra "Caixa" està regida per un Patronat que elegeixen els mateixos socis, i celebra les seves corresponents juntes generals, en les quals es dóna compte de les operacions realitzades i es discuteix el balanç de fi d'any. La meitat -el 40% segons el Reglament de 1917, com hem vist- dels beneficis d'aquest balanç es reparteix entre els mateixos imposadors, i a conseqüència d'això, l'interès repartit s'acosta molt al 4% anual (...)." Segueix una enumeració de comoditats per a l'imposador.

- (211) CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA. EN-

TITAT CERERA.- Estatuts, s.d. d'edició., p. 1 V. també, "El Poble Català" del 26 i 29 de novembre de 1915; "Acció", desembre - 1915, p. 1-2; "Acció", gener 1916, p. 1 i 8.

(212) "Acció", gener 1916, p. 1, assenyala que hom sotmeté "a l'aprovació del Consell una extensa reforma dels estatuts del Centre i d'algunes Seccions". Assenyalem, a part de l'afegit esmentat a l'article primer dels estatuts generals, la introducció de diversos articles nous que atenyien a la Secció d'Educació i d'Organització i Treball, en concret, i a qüestions generals. L'article 7 dels estatuts reformats, assenyalava que els socis protectors s'entendria que ho eren de les Escoles Mercantils Catalanes i que la Secció d'Educació faria la recaptació directament dels esmentats socis protectors. Per l'article nou, els socis inscrits a la Secció d'Organització i Treball, pagarien directament la quota anual de 10 pts., a aquesta -- secció, en lloc de fer-ho a la Caixa General del Centre. La quota dels socis protectors fóra voluntària, segons l'article 10, però a partir de vint-i-quatre ptes. anyals. Per l'article 12, els socis tindrien veu i vot en els consells generals, "després d'haver passat dos mesos del seu ingrés en el Centre". Per a ésser elector o elegible per a algun càrrec del Consell Directiu o de les Juntes Directives, l'antiguetat hauria d'ésser de sis mesos. Un nou article, el 29, assenyalava que quan "un Consell General ordinari prengui un acord que, a jutj del Consell Directiu, sigui perjudicial als interessos del Centre, el Consell Directiu podrà suspendre la pràctica de dit acord, convocant dintre del mes següent al de la celebració de l'esmentat Consell General, un d'extraordinari per a resoldre de definitivament sobre l'assumpte. Però, si en el Consell General que hagués adoptat dit acord hi hagués assistit la majoria de socis del Centre, no tindrà aplicació ço que és establert en el paràgraf anterior". Hom reforçava d'aquesta manera el paper del Consell Directiu, de la mateixa manera que amb aquest i que amb l'article 17, hom mirava d'imprimir que l'entrada massiva de nous socis pogués desfigurar les finalitats del Centre o pogués aprofitar-se per a alguna manobra contra els interessos i objectius del CADCI. V. la proposta presentada al consell general del 27 de juny de 1915 a la nota 312 d'aquest capítol.

La Comissió mixta prevista per a resoldre conflictes entre les seccions permanents i el Consell Directiu, quedaria formada per la Jun

ta consultiva d'expresidents del CAOCI i "cinc persones més, socis del Centre, de reconeguda autoritat i prestigi dins el mateix". S'introdueixen també algunes esmenes en el règim econòmic i s'assenya lava, finalment, que els pressupostos de les seccions permanents no podrien entrar en vigor si abans no eren aprovats pel Consell Directiu.

V. els Estatuts citats a la nota anterior.

Aquest Consell General, aprovà aquestes reformes, la conversió de la Secció de Relació i Treball en Organització i Treball, els presèctes esmentats abans del Banc Hipotecari el de caràcter complementari relacionat amb el club de Mar (V. la nota 190); a la mateixa sessió fóra nomenada la primera junta de la nova Secció d'Organització i Treball. "Un Consell que tanta i tan bona feina realitzà i que -- semblava que havia de durar hores i hores, amb dues escasses la del xà completa tota --comentava "Acció" de gener de 1916, p. 2-- . Demuestra això a bastament la unanimitat de parers en ell regnant i l'absoluta compenetració dels socis amb el Directiu." El nombre de socis, segons el mateix butlletí, havia estat "extraordinari, resultant un dels més concorreguts que s'han celebrat al Centre, prova palesa del gran i merescut interès que l'objecte d'aquell havia despertat entre els companys".

(213) "Acció", gener 1916, p. 1 i 3.

(214) "Acció", desembre 1915, p. 1, 2 i 6. V. L'"Anuari de Catalunya", esmentat, del 1917, p. 194. El butlletí esmentat, informava que la Junta de Govern de la Secció de Relació i Treball, en la seva darrera sessió celebrada "i en ocasió de discutir-se la reforma dels estatuts de la Secció, a fi d'ampliar i millorar el camp en què --- aquesta deu desenrotllar-se, el president --de la Secció-- presentà una proposició en la que després de fer constar que si bé la feina d'aquells capdavanters nostres, els fundadors de la Secció, havia estat ben meritària, no tenia emperò l'amplitud que segurament necessitava temps a venir. Aquest temps és arribat. La Secció es prepara per a la creació d'organismes que, com l'Hotel dels Dependents, donaràn al Centre vitalitat i benestar als dependents. I al posarnos a la feina hem vist que els estatuts eren esquifits. Però com -- que les reformes a introduir-hi són de suma importància, ho són tant que no són reformes, sinó una cosa del tot nova, aquesta junta després d'estudiar les modificacions que al seu criteri s'hi deuen in-

troduir, ha acordat que amb motiu de celebrar-se, el dia primer --- d'aquest mes, un Consell general extraordinari per a modificar els estatuts del Centre, aprofitar l'ocasió per a proposar la dissolució de l'actual Secció de Relació i Treball i crear-ne una altra -- amb el nom de Secció Permanent d'Organització i Treball, que desenrotllarà el pla de reformes i millores de què està tan necessitada la dependència comercial, a la mida de les seves forces que, si -- s'aproven els estatuts que es presentaran a l'assemblea, seran més, moltes més que les que té l'actual."

V. més endavant, Les campanyes de reivindicació social del Centre, - p. 369 i sgs.

- (215) Recordem en aquest sentit, l'acord del Consell General extraordinari del 27 de juliol de 1913, d'afegir al paràgraf II de l'article sisé dels Estatuts que decretava el pas a protectors dels socis actius -- que s'establissin pel seu compte, la precisió: "i tots aquells que -- tinguin negoci per compte propi, encara que segueixin essent depen-- dents d'altra empresa comercial o industrial".

V. "Acció", agost 1913, p. 3

V. p. 299 i nota 177 d'aquest mateix capítol.

El prestigi i el ressò popular del Centre, atreuria treballadors que no eren exactament dependents, com el cas del mateix Carreres i Pa-- let que era treballador manual. Així, "Acció" de setembre de 1914, - p. 1, recordava la condició indispensable de dependent per a ésser - soci i precisava un cop més la definició de dependent. V. aquesta de-- finició a la nota 1 del capítol primer. El mateix butlletí recordava, igualment, el text dels estatuts i l'acord d'aquell consell del 27 - de juliol de 1913 esmentat. En aquest sentit darrer, el Consell Di-- rectiu subratllava que, cas de tenir-ne coneixement, i pel seu compte mateix, procediria a passar "a socis protectors els que es trobin en el cas esmentat de tenir per compte propi, una empresa o negoci comer-- cial o industrial". En aquest mateix ordre, el Consell Directiu, a -- l'"Acció" d'agost de 1915, p. 1, comunicava "a tots els socis que te-- nint negoci per compte propi continuïn essent socis actius del Centre, que si per tot aquest mes no han sol·licitat la seva inscripció com a socis protectors, el Consell Directiu (...), passat dit termini, -- inscriurà com a tals socis protectors a tots aquells que es trobin -- en dit cas i no ho hagin fet per voluntat pròpia."

Assenyalem, finalment, l'aclariment que feia el Consell Directiu, a

l'"Acció" de juny de 1916, p. 2, sobre la condició de soci actiu -- del representant d'una o més cases de comerç. Els representants -- segons el Consell Directiu-- podien ésser socis actius mentre la seva retribució consistís en "una comissió, amb tal que no s'em-- prenguin aquells el negoci per compte propi i que no tinguin a -- les seves ordes dependents de cap mena ni categoria". Els avisos del Consell Directiu, confirmaven l'existència del problema dels -- socis actius que s'establien pel seu compte i no es donaven de bai -- xa com a tals i alhora la voluntat dels animadors del CADCI per re -- gularitzar aquesta situació.

(216) NOGUER I COHET, R.- article citat, "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 199

(217) P. 371 i sgs., i 418 i sgs.

V. Les campanyes de reivindicació social del Centre
i Les seccions entre 1914 i 1918

(218) V. Les activitats permanents entre 1914 i 1918, p. 324 i sgs.

(219) PONS I FERRERES, R.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1915, p. 184.

"Acció" de desembre de 1914, p. 1., i de gener de 1915, p. 1, --- transcriu els noms dels finats, que sumen quaranta nou. Per un -- altre costat la crònica de la Secció Permanent de Socors Mutus, a "Acció" del 1 de desembre de 1914, p. 4, assenyalava l'existència de "més de quaranta malalts" en aquells moments; la publicada a "Ac-- cció" del 1 de gener de 1915, p. 4, donava per acabada "l'anormali -- tat sanitària de Barcelona" afirmava que no dubtava "que els sei -- xanta socis malalts d'aquesta tongada, sabran tornar esforç per esforç a aquesta Secció que abans s'hauria arruïnat que abandonar -- los en la seva dissort". El subratllat és nostre.

Pel que fa als efectes sobre la Secció d'Educació, vegi's p.292, i nota 102 del capítol tercer. La Memòria esmentada de la mateixa -- secció, a la "Revista Anyal" de 1915 (V. nota 188 d'aquest capítol). L'epidèmia, hi subratlla Ramon Aragonés, secretari de la Secció -- d'Educació en el curs 1914-1915, "fou el principal motiu per a què un bon nombre de deixebles no poguessin assistir a llurs classes. Els uns, com a mida prudencial davant de les deplorables circums-- tàncies per les que travessà nostra volguda ciutat; els altres, no podien venir per retenir-los en el llit els lamentables efectes -- produïts per ella. Això ha estat el principal factor per a què les

nostres iniciatives hagin estat en nombre limitat o bé que quelcom del fet ho hàgin realitzat amb retard. Per exemple, la formació -- dels grups escolars no ens fou donat de fer-ho fins a mitjans de curs, puix les classes es veien en extrem desconcorregudes d'alumnes. Davant d'aquesta manca d'assistents (...) prevèiem el fracàs i ens absteníem de preparar res, tot esperant millors dies en què ens poguéssim veure tots acoblats en fraternals festes."

R. Pons, a la Memòria a dalt esmentada, remarcava també aquesta in-cidència sobre la Secció d'Educació i Instrucció. Una "bona part" dels socis morts --afirmava-- "eren deixebles de les classes. Aquestes varen tenir una sensible baixa d'assistents, que no ha arribat a compensar-se en el restant del curs."

V. també, "Acció", de desembre de 1914, p. 4 i 8, i "Acció", gener 1915, p. 3, que assabentava als estudiants absents que, per a compensar la falta d'assistència, en "reprendre les classes el dia 7 de gener, es farà en totes elles un repàs de tot l'estudiat durant el primer trimestre, a l'objecte que puguin tornar a continuar el-curs".

(220) "Acció", desembre 1914, p. 2. V. la nota anterior, Els butlletins -- esmentats d'"Acció" de desembre 1914, p. 4 i 5; de gener de 1915, p. 4; de febrer de 1915, p. 4; i de març de 1915, p. 5. Segons l'"Acció" de desembre de 1914, la malaltia obligà a la Secció de Socors Mutus a "encarregar el doctor Bas la visita d'inspecció i la cura d'alguns malalts a l'objecte d'alleugerir al doctor Chacón". La Junta de la Secció, per una altra banda, feia imprimir un full amb -- prescripcions sanitàries per a distribuir-lo entre els socis i tots aquells que el vulguessin, La Secció Permanent de Socors Mutus, amb aquesta avinantesa i en el moment que fes balanç de l'actuació de la Secció, remarcaria la necessitat que els socis del Centre que no ho haguessin fet, ingressessin a la Secció. El capteniment de la -- Secció en aquesta avinantesa, hauria d'estimular certament l'entrada de més socis als seus rengles. La premsa barcelonina, per una -- altra banda, i segons subratllava l'"Acció" citada de març de 1915, s'ocupava de la Secció "amb motiu de la passada epidèmia, fent-ho amb termes força elogiosos i de gran honor pel Centre".

Josep M. Vibas i Puig, president d'aquesta Secció, remarcaria, a -- la Memòria de la Secció Permanent de Socors Mutus, a la "Revista -- Anyal" 1915, p. 213-214, que malgrat "ésser en crescut nombre els

Montepios que aprofitant les circumstàncies d'epidèmia tancaren - les seves respectives caixes, deixant desemparats als seus consociats, aquesta Junta, com ja feu constar llavors des de l'"Acció", - no tingué ni per un moment el més petit dubte i hauria anat a la realització completa dels estalvis de la Secció abans de permetre que els companys poguessin quedar sense el subsidi que per dret in discutible els hi concedeixin els Estatuts. No obstant els grossos contratemps passats, la nostra caixa ha tingut un superàvit de pes setes 5.004'90 (...)"

L'"Acció" citada de febrer de 1915, p. 4, assenyalava les quantitats pagades per la Secció de Socors Mutus, entre el primer d'octubre de 1914 i el 20 de gener de 1915, a fi de ressaltar "la importància i fortalesa de la nostra Secció":

Per medicina	11.720 pts.
" cirurgia	86 "
" defunció	1.250 "
" cessantia	<u>802'50</u>
Total	13.860'50

(221) V. "El Poble Català" del 31 d'octubre de 1914. V. l'editorial - L'epidèmia ciutadana. Els enemics de Barcelona. - "El Poble Català", 6 de novembre de 1914. La minoria esquerrana a l'Ajuntament. En defensa pròpia. - "El Poble Català" del 10 de novembre de 1914.

(222) Per a la manifestació i la nota del CADCI, V. "El Poble Català" -- del 10 de novembre de 1914. "Acció" de desembre de 1914, explicaria les raons de la nota pública del CADCI, "perquè, donada la sig nificació dels organitzadors de la manifestació i la finalitat -- d'aquesta, de demanar la suspensió de l'Ajuntament de Barcelona -- pel Govern, entenguérem i seguim creient-ho, que es tractava d'una maniobra política en desacord en absolut amb els ideals autonomistes que inspiren la nostra entitat"; abans havia remarcat, la mateixa nota d'"Acció" que cap dels organitzadors era de caràcter ca talanista. "En canvi -afegiria al final-, el nostre Centre -amablement invitat- estigué representat en la persona d'un dels seus vice-presidents, en la reunió magna d'entitats que aquell mateix dia se celebrà al F. del T.N. (Foment del Treball Nacional), per a -- tractar de la deplorable situació sanitària de Barcelona".

V. també, "La Publicidad" del 10 de novembre de 1914. "El Poble Català" del 20 de novembre de 1914.

- (223) "Acció", febrer 1915, p. 1 i 2 conté el text de l'escrit dirigit als delegats. Rafael Pons, a la Memòria esmentada, a la "Revista Anyal", 1915, p. 184, manifestaria que el "ressò de la marfuga, -- que sols patiren certs barris de Barcelona, s'havia exagerat tant a fora, que quan va ésser acabada, el Consell Directiu es cregué en el deure d'enviar una carta a cada un dels seus delegats a -- l'estranger, explicant-los el restabliment de la normalitat sanitària en la nostra ciutat, tot pregant-los-hi la publicitat en el punt de llur residència". A l'escrit, el Consell Directiu assenyala que l'"increment pres en la nostra ciutat, durant els mesos darrers, per una malura molt freqüent en les grans poblacions, ha donat lloc a què els eternals enemics de la nostra terra, secundats -- trist és de confessar-ho- per les campanyes partidistes de certa part de la premsa local, formessin una llegenda perjudicial en estrem per a la nostra ciutat, a la qual s'ha pintat com a presa de terribles epidèmies que fan impossible la vida en ella. (...) "La carta, de la que hem extractat el començament, mereixia, segons -- el mateix butlletí, "l'aprovació i l'elogi" de l'alcalde de Barcelona "a coneixement del qual la posarem". V. també la nota 238. El 25 de gener de 1915, una reunió de socis acceptaria la participació del Centre en el Carnestoltes, "que aquest any hi ha interès en fer ressortir, a fi de contrarrestar els desastrosos efectes -- de la guerra i de la passa a Barcelona". El Centre fóra representat a totes les reunions fetes per a organitzar-lo i hi prendria part amb una carrossa, confeccionada pel pintor escenògraf J. Rocarol, que representaria el personatge del tenedor de llibres de L'auca del Sr. Esteve de Santiago Russiñol, que obtindria un premi especial de 300 pts. V. "Revista Anyal" 1915, p. 248-249; "Acció", febrer 1915, p. 2; "Acció", març 1915, p. 2. Citem finalment, l'edició que feu el Consell Directiu, un any després, d'unes "Normes de Sanitat i de bon companyerisme, que seran editades i repartides a tots els socis que ingressin".- "Acció", abril 1916, p.2.
- (224) V. Les activitats permanents entre 1914 i 1916, p. 322 .
- (225) V. L'activisme nacionalista del CADCI, p. 338 i sgs.
- (226) V. L'activisme nacionalista del CADCI, p. 342 i sgs. i les campanyes de reivindicació social del Centre, p. 346 i sgs.
- (227) V. més endavant, L'activisme nacionalista del CADCI, p. 357 i sgs.